המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

כליאת מהגרים ומבקשי מקלט בישראל

2022

דוח מעקב שנתי

כליאת מהגרים ומבקשי מקלט בישראל

דוח מעקב שנתי 2022

מאי 2023

כתיבה ומחקר: שירה עבו, טלי ברומברג, ד"ר אנדה ברק-ביאנקו וסיגל רוזן

עריכה ועיצוב: אלפא אלשיך וחמוטל סדן

תצלום הכריכה: דוברות שירות בתי הסוהר

תודתנו נתונה לאמיתי נצר צרניק, עמיר ליבנה בר-און, גלעד קינן, רותם למפרום, הגר שילה ושי אפרתי על התנדבותם המסורה בתחום המיחשוב, שאפשרה לנו לעבד את נתוני אלפי הפרוטוקולים של דיוני בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין ולשאוב מהם מידע רב בעל חשיבות.

על המוקד לפליטים ולמהגרים

המוקד לפליטים ולמהגרים הוא עמותה א־מפלגתית וללא מטרת רווח ששמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של פליטים ומהגרי עבודה ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי; ביקורים במתקני הכליאה למהגרים וכן פעילות ויוזמות ציבוריות.

הצפירה 18, תל אביב – יפו 6515417, ישראל

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

טלפון: 03-5602530

אתר: www.hotline.org.il

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
TEL AVIV

תוכן העניינים

מבוא עמ' 3

שנת 2022 במספרים עמ' 6

א. בקשות מקלט עמ' 6

ב. שוהים ברישיון עמ' 7

ג. שוהים ללא רישיון עמ' 7

ד. מגורשים עמ' 9

ה. מסורבי כניסה עמ' 10

מלחמת רוסיה-אוקראינה והשלכותיה על ההגירה לישראל עמ' 11

א. אזרחי אוקראינה בביקורת הגבולות של נתב"ג עמ' 13

ב. אזרחי אוקראינה במשמורת עמ' 15

בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין עמ' 21

א. חשד לסחר בבני אדם או החזקה בתנאי עבדות עמ' 21

ב. ליקויים באופן המעצר עמ' 24

ג. מהגרים שנעצרו חרף קרבה מדרגה ראשונה לאזרחים ישראלים עמ' 33

ד. פגמים בדיונים ובהחלטות עמ' 38

ה. מתמודדי נפש במעצר עמ' 40

ו. מהגרים שנותרו במעצר עקב קשיים טכניים עמ' 50

ז. כלואים לתקופות ממושכות עמ' 57

מתקן המעצר יהלו"ם בנתב"ג עמ' 64

סיכום והמלצות עמ' 66

מבוא

עם תחילת שנת 2022 אותתו נתוני ההגירה הבינלאומיים על חזרה פוטנציאלית לדפוסי ההגירה טרום מגפת הקורונה, וזאת לאחר שנתיים של סטייה וירידה משמעותית.[1] מגמה זו השתנתה בפתאומיות ב-24 בפברואר 2022, עם פרוץ מלחמת רוסיה-אוקראינה, שהובילה לעקירה מסיבית של אזרחים אוקראינים בתוך ארצם ומארצם לארצות אחרות. ההתקפות חסרות ההבחנה של הצבא הרוסי על אזרחים, כולל על נשים, ילדים וזקנים, הביאו למנוסה המונית של פליטים מאוקראינה, שכמותה לא ידעה אירופה מאז מלחמת העולם השנייה. תוך חודש הפכו כארבעה מיליון אוקראינים לפליטים מחוץ למדינתם, ומספר זה הוכפל עד סוף 2022.[2]

היקף ההגירה יוצא הדופן השפיע על מדינות ברחבי העולם, גם על אלו הרחוקות מאזור הסכסוך, דוגמת ישראל. עם זאת, בניגוד לרוב המדינות שיישמו במהירות מדיניות מכילה ואסטרטגיות סיוע לפליטים החדשים, אימצה ישראל שורה של החלטות אד-הוק מגבילות,[3] מבוססות על "ניסוי וטעייה" (Paz, 2011),[4] המהדהדות את יחסה כלפי מבקשי המקלט מאפריקה. למרות שכבר בימים הראשונים הודיעה רשות האוכלוסין וההגירה (להלן: רשות ההגירה או הרשות) על אי-גירוש של אזרחים אוקראינים מישראל,[5] להגנה הזמנית לא נוספו מנגנוני סיוע שכה נדרשים למי שחוו את זוועות המלחמה ונעקרו מחיי היום-יום שלהם. במילים אחרות: גם בקליטת הפליטים מאוקראינה, כמו במדיניות כלפי מבקשי המקלט מאפריקה, ישראל לא עמדה בהתחייבויותיה על פי אמנת הפליטים של האו"ם, הכוללת, בין היתר ובנוסף להגנה זמנית, גם הנגשת חינוך (סעיף 22), בריאות (סעיף 23) ותעסוקה (סעיף 17).[6] למרות שחלק מזכויות אלו ניתנו בסופו של דבר, אם כי במידה מוגבלת ובשלב מאוחר, מעמדם המשפטי הרעוע של

[1] ראו נתונים לגבי ישראל בדוחות המוקד.
[2] ראו https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine
[3] "עדכונים שוטפים אוקראינה" באתר רשות ההגירה
[4] Paz, Y. (2011). Ordered disorder: African asylum seekers in Israel and discursive challenges to an emerging refugee regime. (Research Paper No. 205). Geneva: UNHCR, Policy Development and Evaluation Service
[5] הודעה שהגיעה בעקבות פנייה של ארגוני זכויות אדם, כולל המוקד לפליטים ולמהגרים. ראו הרחבה בחלק המתייחס להישגי המוקד בפרק זה.
[6] האמנה והפרוטוקול בדבר מעמדם של פליטים, נציבות האו"ם לפליטים

הפליטים ומצבם הפגיע צמצמו את יכולתם לנצל את מעט הזכויות הזמינות. יתרה מכך, הפעלת מדיניות של תנאים מוקדמים לכניסה לישראל, שיושמו באופן חריג כבר בנמלי המוצא, פעלו כהרחקה דה פקטו, ותרמו לסטטיסטיקה השקופה של מסורבי הכניסה.

המדיניות כלפי הפליטים מאוקראינה והשלכותיה על העצורים והמסורבים היא הנושא המרכזי של דו"ח מעקב זה, השמיני במספר, שמפרסם המוקד לפליטים ולמהגרים (להלן: המוקד) מתוך תקווה שהפניית הזרקור אל תפקודה של המדינה בעת משבר פליטים בינלאומי תסייע, ולו במעט, להציף את מכלול האחריויות של ישראל כלפי מבקשי מקלט, שעליהם התחייבה להגן.

נוסף על כך גם השנה, כבשנים קודמות, עקבנו אחר תנאי המשמורת של מהגרות ומהגרים חסרי מעמד ואחר העמידה של מוסדות המדינה בחוקים ובתקנות המסדירים את המעצר, המאסר והגירוש. עשינו זאת במטרה להמשיך ולוודא שזכויות העצירים נשמרות, וכבודם אינו נרמס גם במצבים של פגיעות. על ידי ניתוח מגוון מקורות משניים – פרוטוקולים של דיוני בתי הדין (2059), מענים לבקשות חופש מידע (3), פרסומים לציבור של משרדי הממשלה ופניות שהוציא המוקד במהלך השנה לראש בתי הדין לפי חוק הכניסה לישראל – מצאנו ששני כוחות עיקריים, ולעיתים מנוגדים, השפיעו על אופי ועל מספר המסורבים, העצורים והמגורשים בשנה זו: (1) סיום משבר הקורונה והחזרה ההדרגתית לשגרה; (2) מלחמת רוסיה-אוקראינה וההגנה הקבוצתית מפני גירוש שניתנה לאזרחי אוקראינה. אם בשנים קודמות קבוצת מהגרים זו הייתה הגדולה ביותר בקרב העצורים והמגורשים, הרי ההגנה שממנה הם נהנים מאז 24 בפברואר 2022, המתירה להם לשהות בישראל גם ללא אשרות בתוקף, מצמצמת את סך המהגרים שהם בני מעצר וגירוש וגם משנה את התמהיל של קבוצות אלו.[7]

[7] גיליון נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022, רשות ההגירה

גם השנה, כבשנים קודמות, פעלנו באופן פרו-אקטיבי כדי להגן על זכויותיהם של העצורים והמסורבים. ואלו הם חלק מהפעילויות וההישגים הבולטים שלנו בשנת 2022:

- בעקבות עתירתנו נגד הסרת ההגנה הקבוצתית מפני גירוש מעל אזרחי קונגו, התחייבה המדינה בפני בית המשפט המחוזי כי בשלב זה לא תוסר ההגנה מעל ילדים עד גיל 18 ובני משפחותיהם אזרחי קונגו.
- אחרי פעילות ציבורית ומשפטית רבת שנים, הודיעה המדינה לבית המשפט העליון כי האגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים יעמיד עורכי דין לייצוג "מוחזקים במשמורת לפי חוק הכניסה לישראל בנסיבות מורכבות בהן הם אינם בעלי יכולת לייצג עצמם".[8]
- בעקבות פנייתנו לשר לביטחון פנים דאז, עמר בר לב, פרסם שירות בתי הסוהר הוראה המבהירה כי מוחזקים במשמורת המובאים בפני בית הדין לביקורת משמורת לא יהיו כבולים באזיקים.
- פעילות המוקד בוועדות הכנסת ובתקשורת, בשיתוף ארגוני הפורום לזכויות פליטים, השפיעה לטובה על המדיניות שנקט משרד הפנים כלפי מבקשי המקלט האוקראינים, שעם פרוץ המלחמה במדינתם ביקשו הגנה ממדינת ישראל.

וכך בנוי המשכו של הדו"ח: נתחיל בהצגת הנתונים הסטטיסטיים של שנת 2022, תוך דגש על המגמות והשינויים לעומת השנים הקודמות, נמשיך בנושא העיקרי של דו"ח זה ונתאר כיצד מלחמת רוסיה-אוקראינה וההגנה הקבוצתית שישראל העניקה לאזרחי אוקראינה השפיעו על המהגרים שהוחזקו במשמורת ועל ההתנהלות בביקורת הגבולות בנתב"ג. הפרק הרביעי יכלול את המעקב השוטף אחר ההתנהלות של בית הדין לביקורת משמורת, וגם בדו"ח זה כמו בדוחות הקודמים נפנה את הזרקור אל האוכלוסיות הפגיעות ביותר (קורבנות סחר ועבדות ומתמודדי נפש). את הפרק החמישי נקדיש לנתונים המעטים שבידנו

[8] מתוך תגובת פרקליטות המדינה שהוגשה בבג"ץ 5012/22 ב-16 בנובמבר 2022.

לגבי מתקן המסורבים יהלו"ם הממשיך להתנהל כגוף אקס-טריטוריאלי. נסיים בפרק הסיכום וההמלצות.

שנת 2022 במספרים

א. בקשות מקלט

במהלך שנת 2022 הוגשו 3,932 בקשות חדשות למקלט מדיני בישראל, וזאת כשבסוף השנה היו עוד כ-3,000 בקשות בהמתנה לקליטה במערכת המקלט.[9] העיכוב של אלפי הבקשות הממתינות לקליטה נוצר עקב המעבר של רשות ההגירה להגשת בקשות למקלט באופן מקוון, שינוי שחל בתקופת הקורונה ונותר בעינו גם לאחר הסרת מגבלות ההתקהלות. כך נוצר מצב שמבקשי מקלט מגישים בקשה מקוונת, ורק חודשים רבים אחר כך מקבלים זימון לרישום ביקורת גבולות (להלן: רשבו"ג) בלשכת רשות ההגירה. לאורך חודשי ההמתנה מבקשי המקלט נמצאים ללא אשרה, מנועים מלעבוד לפרנסתם וחשופים למעצר ולגירוש – וכפי שיודגם בהמשך הדוח, היו במהלך 2022 מבקשי מקלט שנעצרו ואף נכלאו בתקופת ההמתנה שבין הגשת הבקשה ועד לעיבודה במערכת וזימונם לרשבו"ג.[10]

במענה לבקשה שהגיש המוקד לפי חוק חופש המידע, נכתב כי במהלך שנת 2022 טופלו 16 בקשות מקלט שהוגשו על ידי גברים, ושלוש בקשות מקלט שהוגשו על ידי נשים שהוחזקו במשמורת בכלא גבעון. לדברי הרשות, קיים במתקן שילוט בשפות שונות המסביר מהן הדרכים להגשת בקשה למקלט מדיני בישראל.[11] עם זאת, מבירור שעשו נציגות המוקד במאי 2023 עם מוחזקים במשמורת דוברי השפה הערבית – נראה כי גם אם קיים שילוט, הוא איננו ברור ואיננו מובן להם. נוסף על כך המוחזקים העידו כי ביקשו מהסוהרים כמה פעמים להגיש בקשות למקלט ולא נענו, עד שנציגות המוקד הגיעו לביקור במתקן ודאגו שהטפסים המתאימים יימסרו להם.

[9] נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022, ע' 13.
[10] ראו עמ' 11-12.
[11] מתוך מענה לבקשת חופש מידע שהגשנו בעניין נגישות להליכי מקלט במתקנים גבעון ויהלו"ם, מאי 2022.

ב. שוהים ברישיון

לפי נתוני רשות ההגירה, נכון לסוף שנת 2022 שהו בישראל 24,955 "מסתננים", זאת לאחר שכ-2,800 מבקשי מקלט מסודאן קיבלו אשרת שהייה זמנית מסוג א5 מטעמים הומניטריים בעקבות פסיקת בג"ץ בעניין טגאל, ולכן הם אינם נספרים יותר במניין "המסתננים" השוהים בישראל.[12]

כמו כן נכון לסוף שנת 2022 שהו בישראל 110,890 מהגרי עבודה ברישיון, מעל מחציתם (54%) הועסקו בענף הסיעוד,[13] והיתר בענף החקלאות (20%), הבניין (20%) ובתחומי מומחיות שונים (6%).[14] רק מחצית ממהגרי העבודה ששהו בישראל בשנת 2022 גויסו במסגרת הסכמים (בי-לטראליים וחברות ביצוע).[15]

במענה לבקשת חופש מידע שהגיש המוקד, נכתב על ידי רשות ההגירה כי במהלך שנת 2022 לא נקלטו בגבעון מוחזקים במשמורת במסגרת "נוהל הטיפול במסתננים מעורבים בפלילים".[16]

ג. שוהים ללא רישיון

נכון לסוף שנת 2022 שהו בישראל כ-50 אלף מהגרים ללא אישורי שהייה בתוקף. מחציתם תיירים שנשארו בארץ לאחר שתוקף האשרה שלהם פג, ומחציתם האחרת מהגרי עבודה שהפרו בצורה זו או אחרת את תנאי אשרת העבודה.[17] אזרחי אוקראינה, שנהנו מהגנה קבוצתית מפני גירוש, היוו את קבוצת התיירים הגדולה ביותר ששהתה בישראל ללא אשרות בתוקף (5,600), ואחריהם – אזרחי רוסיה (4,200).[18]

---

[12] בג"ץ 4630/17 Tagalו – 23 אח' נ' שר הפנים, מיום 25.4.2021.

[13] בחודש ינואר 2022 החלה העסקה של מהגרי עבודה במוסדות סיעודיים, בהתאם להחלטת ממשלה מיולי 2020.

[14] במהלך שנת 2022 יושמו החלטות ממשלה משנים קודמות, והורחבה העסקתם של מהגרי עבודה לענפי המלונאות והתעשייה.

[15] נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022.

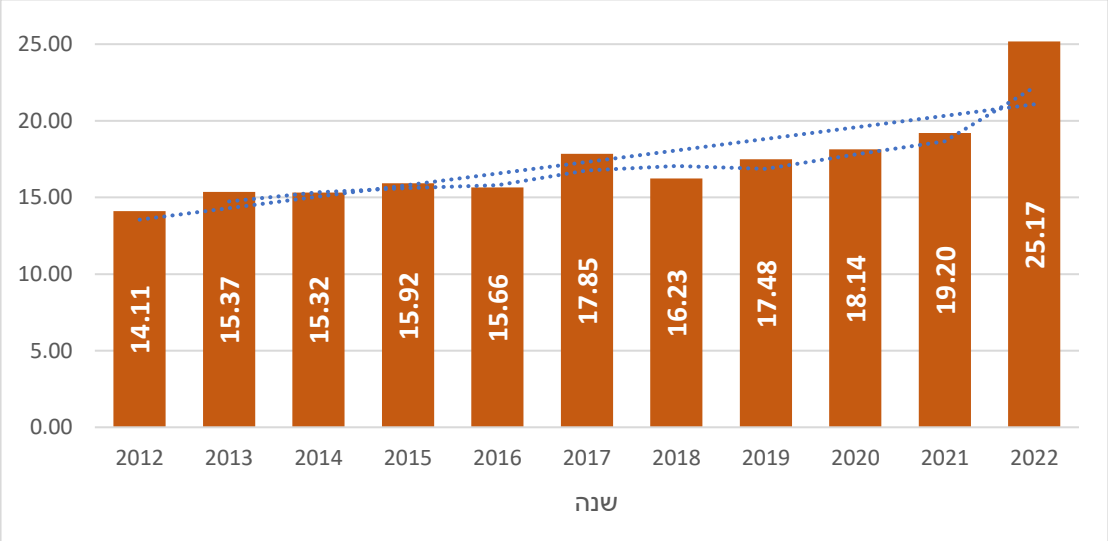
[16] מתוך מענה לבקשת חופש מידע שהגשנו בעניין החזקת מהגרים ומסתננים במתקן הכליאה גבעון, מאי 2023.

[17] נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022, תיירים ללא אשרה בתוקף, ע' 27; עובדים זרים לא חוקיים ע' 26

[18] נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022, ע' 26.

תרשים 1 מציג את מספר מהגרי העבודה לאורך השנים ללא רישיון שהייה, וממנו ניתן ללמוד שבשנת 2022 חלה עלייה של 31% לעומת השנה שקדמה לה במספר המהגרים השוהים באופן לא חוקי.[19] יש לשער שהקשיים האדירים באיתור תור פנוי ללשכות רשות האוכלוסין תרם לעלייה במספר המהגרים השוהים בישראל ללא היתר עבודה תקף, וזאת על אף שרבים מהם המשיכו לעבוד במקומות עבודתם החוקיים, בלי שהצליחו לקבוע תור לחידוש אשרתם במועד.

תרשים 1: מהגרי עבודה ללא רישיון שהייה, כולל קווי מגמה (באלפים)

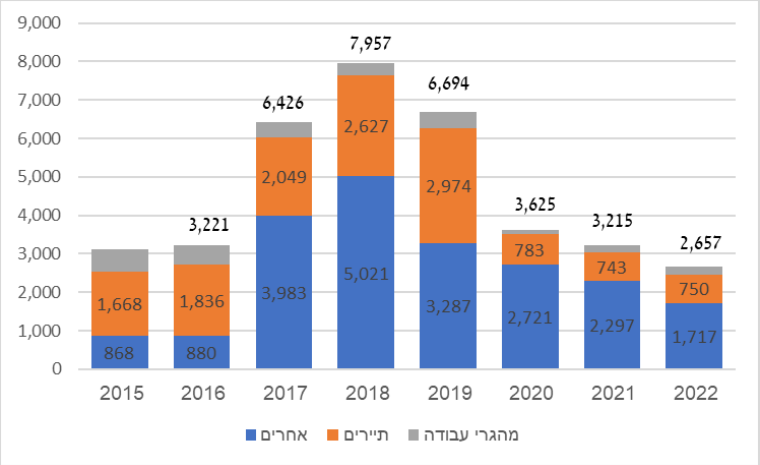
יחד עם זאת, כפי שעלה מנתוני הרשות בשנים קודמות, גם השנה מוצאים כי על רקע מגמת הגידול במהגרי העבודה המגיעים לישראל ברישיון, שיעור מהגרי העבודה שנשארים בישראל ללא רישיון נותר נמוך, והשינוי לעומת שנים קודמות מתון.[20] במילים אחרות: הנתונים מבהירים כי אוכלוסיית מהגרי העבודה שנשארים בישראל "מתחת לרדאר" ועובדים בה בניגוד לחוק היא שולית, ורובה מורכב מקבוצה ותיקה ששוהה בישראל תשע שנים ויותר והכתה כאן שורשים.[21]

[19] העלייה המשמעותית ביותר נרשמה בענף החקלאות, שבחלקה נובעת משינוי בהגדרות שנכנסו לתוקף בשנת 2022.
[20] נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022, ע' 17.
[21] נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022, ע' 18.

ד. מגורשים

לפי נתוני רשות האוכלוסין וההגירה, 2,657 איש גורשו מישראל במהלך שנת 2022.[22] כפי שניתן ללמוד מתרשים 2, המציג את מספר המגורשים בחתך שנים וסוג האוכלוסייה, מתוך כלל המגורשים, 7% היו מהגרי עבודה ברישיון, 28% היו מהגרים שנכנסו לישראל כתיירים, ואילו מרביתם – 65% – היו מי שמוגדרים על ידי רשות ההגירה כ"שאר הזרים", קרי: מהגרים משוחררים בערבות ומבקשי מקלט שבקשות המקלט שלהם נדחו. בהמשך למגמה שרווחה בשנים האחרונות, גם בשנת 2022 המדינה שאזרחיה היוו את הקבוצה הגדולה ביותר של מגורשים מישראל הייתה אוקראינה – וזאת על אף שהחל בסוף פברואר הוחלה מדיניות של אי הרחקה לאוקראינה עקב המלחמה. נוסף על אוקראינה, אזרחי רוסיה, גיאורגיה, מולדובה ותאילנד היוו את מרבית המגורשים.[23] מגמת הירידה במספר המגורשים שהחלה עם פרוץ מגפת הקורונה נמשכה גם השנה, אך סביר לייחס ירידה זו להגנה הזמנית שזוכים לה אזרחי אוקראינה, כך שניתן להתייחס אליה כזמנית.

תרשים 2: מספר המגורשים בחתך שנים וסוג האוכלוסייה

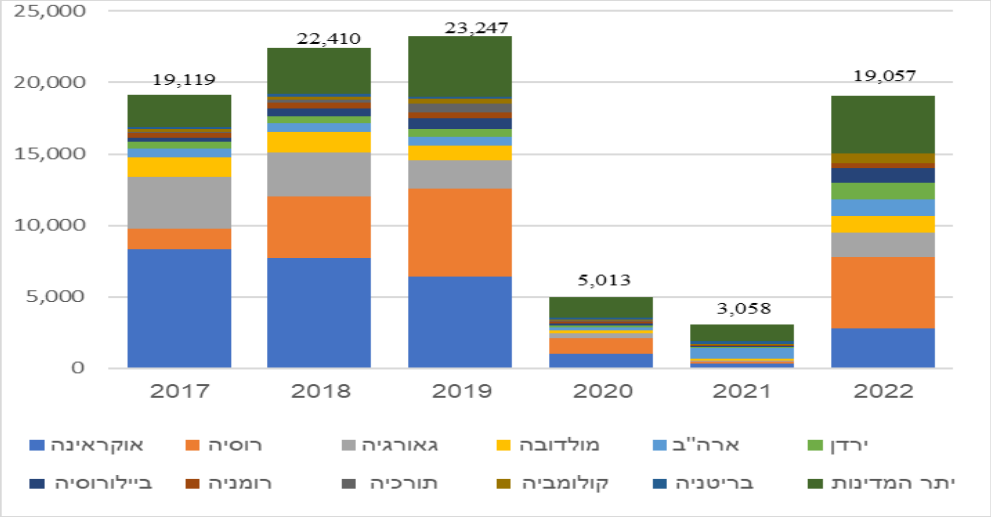

[22] שם, ע' 7.
[23] שם, עמ' 27-28.

ה. מסורבי כניסה

במקביל למגמת החזרה לשגרה והעלייה במספר התיירים שהגיעו לישראל בשנת 2022 לעומת שנות הקורונה 2020-2021,[24] אנו עדים גם לעלייה גדולה במספר המהגרים שכניסתם לישראל סורבה. כפי שניתן לראות בתרשים 3, המציג את מספר מסורבי הכניסה לישראל, לאורך השנה סורבה כניסתם של 19,057 מהגרים ממגוון מדינות, כאשר אזרחי רוסיה, אוקראינה וגיאורגיה המשיכו "להוביל את הטבלה" ולהוות כמחצית מסך מסורבי הכניסה. יש להדגיש שבמהלך השנה נמנעה כניסתם של 2,786 אזרחי אוקראינה למרות שחלקם נסו מהמלחמה המדממת בארצם ולמרות שחובתה של מדינת ישראל הייתה להתייחס אליהם כאל מבקשי מקלט.[25]

תרשים 3: מספר מסורבי כניסה לישראל בחתך שנים וארצות מוצא

באופן כללי נימקה הרשות 91% מסירובי הכניסה לישראל בשנת 2022 ב"חשש להגירה בלתי חוקית", כאשר מעל 95% מסירובי כניסתם של אזרחי אוקראינה עוגנו בתואנה זו.[26]

[24] בשנת 2022 הגיעו לישראל 2.7 מיליון תיירים לעומת 0.4 מיליון בשנת 2021 ו-0.8 מיליון בשנת 2020 (הלמ"ס, כניסות תיירים לישראל)

[25] נתונים אלו אינם כוללים את פליטי אוקראינה שרשות ההגירה מנעה את עלייתם למטוס בנמלי המוצא במדינות אירופה וגם לא את אלו שבקשתם לאשרת כניסה לישראל נדחתה, כפי שמצוין בפרק הדן במלחמת רוסיה-אוקראינה והשלכותיה על ההגירה לישראל.

[26] נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022, עמ' 31-33.

מלחמת רוסיה-אוקראינה והשלכותיה על ההגירה לישראל[27]

כאמור, האירוע המשמעותי ביותר שהתרחש בשנת 2022 בתחום ההגירה לישראל הוא הפלישה הרוסית לאוקראינה. לפי נתוני מרכז המידע והמחקר של הכנסת, **מפרוץ המלחמה ב-24 בפברואר ועד סוף 2022 נכנסו לישראל כ-138 אלף מהגרים שאינם זכאי חוק השבות מהמדינות המעורבות בסכסוך, מתוכם פחות משליש הם אזרחי אוקראינה שזכאים להגנה.[28] ההגירה מוטה מגדרית, שכן רוב המגיעים הם נשים.**[29] המדינה שאזרחיה הגישו את מספר הבקשות הגבוה ביותר למקלט מדיני בישראל במהלך שנת 2022 היא רוסיה, שאזרחיה הגישו 1,012 בקשות. אחריה נמצאת בלארוס, שאזרחיה הגישו 319 בקשות למקלט.[30]

ארבעה ימים לאחר תחילת הפלישה הרוסית לאוקראינה פנה המוקד יחד עם ארגון היא"ס ישראל והקליניקה לזכויות פליטים באוניברסיטת תל אביב לשרת הפנים דאז איילת שקד, למנכ"ל רשות ההגירה דאז תומר מוסקוביץ' וליועצת המשפטית לממשלה גלי בהרב-מיארה בבקשה לקביעת מדיניות של אי הרחקה זמנית ביחס לאזרחי אוקראינה בישראל.[31] באותו היום פרסמה רשות ההגירה הודעה לאזרחי אוקראינה כי בעקבות הלחימה באוקראינה ומתוך דאגה לשלומם ולביטחונם, לא יינקטו פעולות אכיפה והרחקה נגד אזרחי אוקראינה השוהים בישראל באופן לא חוקי, וזאת עד להתבהרות המצב במדינתם.[32]

אשרותיהם של אזרחי אוקראינה שנכנסו לישראל מאז 24 בפברואר 2022 אינן מאורכות באופן אישי, ומעמדם תלוי בהודעה גורפת שמפרסמת רשות ההגירה מדי חודש באתר האינטרנט. בשלושת החודשים הראשונים לשהייתם בישראל אזרחי אוקראינה אינם רשאים לעבוד. לפי יסמין בן עמרם, ראש מנהלת

---

[27] פרק זה מתייחס אך ורק למהגרים שאינם זכאי חוק בשבות.
[28] מרוסיה הגיעו 90,221, מאוקראינה 41,425, ומבלארוס 6,585.
[29] כ-70% מאזרחי אוקראינה שהגיעו לישראל הם נשים, וכן כ-60% מאזרחי רוסיה ובלארוס שהגיעו לישראל מפרוץ המלחמה הם נשים. אילה אליהו, *נתונים על נכנסים לישראל (עולים ואזרחים שאינם עולים) במהלך המלחמה בין רוסיה לאוקראינה*, מרכז המידע המחקר של הכנסת, ינואר 2023, ע' 2.
[30] נתוני זרים, דוח מסכם לשנת 2022, ע' 12.
[31] לקריאת פניית המוקד https://hotline.org.il/legal-action/ukraine/
[32] להודעת רשות האוכלוסין וההגירה שפורסמה ב-27 בפברואר 2022, https://www.gov.il/he/departments/news/ukr_2702

צו השעה, הגבלה זו מובילה רבים ממבקשי המקלט האוקראינים להסתמך על שירותי הרווחה, ולמצבים סוציאליים קשים. לאחר תקופה זו הם רשאים דה-פקטו לעבוד, על אף שאינם מקבלים אשרות עבודה ומתקיימת לגביהם מדיניות של אי אכיפה, בדומה למדיניות המיושמת כלפי מבקשי המקלט מאריתריאה וסודן. **לדברי בן עמרם, מאחר שמרבית מאזרחי אוקראינה שנמלטו לישראל הם נשים, ובמקרים רבים נשים צעירות, עם ילדים או בלעדיהם, הן מועדות למצבי סיכון וניצול ועלולות למצוא את עצמן קורבן לעברות סחר בבני אדם**.[33]

במהלך 2022, מפרוץ המלחמה ועד סוף השנה, כ-5% מאזרחי רוסיה, אוקראינה ובלרוס שניסו להיכנס לישראל – כניסתם סורבה על ידי ממוני ביקורת הגבולות. שיעור מסורבי הכניסה בקרב אזרחי אוקראינה (5%) היה גדול משיעור המסורבים בקרב אזרחי רוסיה (4%). שיעור מסורבי הכניסה הגדול ביותר היה מקרב אזרחי בלארוס (13%). רשות ההגירה נימקה את סירובי הכניסה בחשש להשתקעות וכן בגין שהייה שלא כדין בישראל בעבר.[34] נתונים אלו אינם כוללים אלפי פליטים מאוקראינה שביקשו להגיע לישראל אך בקשתם סורבה עוד בטרם עלו למטוס, ושלגביהם אין לנו נתונים.[35] בעקבות הליך משפטי שניהלו עורכי דין מארגון היא"ס ישראל, נקבע כי אין לגרש מסורבי כניסה אזרחי אוקראינה במשך 48 שעות לפחות ממועד הגעתם, וזאת כדי לאפשר להם קבלת ייצוג משפטי ונקיטה בהליכים משפטיים.[36]

נכון ל-4 בינואר 2023 נותרו בישראל כ- 32 אלף אזרחים ממדינות המעורבות בסכסוך שנכנסו לארץ לאחר פרוץ המלחמה, מעט מעל מחציתם אזרחי רוסיה (16,327), פחות ממחציתם אזרחי אוקראינה (14,628) ומיעוטם אזרחי בלארוס (1,185).[37] רובם ככולם עזבו את ישראל מרצונם לאחר שהתקשו להתמודד עם המציאות הישראלית ללא רשתות תמיכה מתאימות, עם משאבים

---

[33] שם, עמ' 15-14.

[34] שם, ע' 11.

[35] על אף שבשנים האחרונות התאפשר לאזרחי אוקראינה להיכנס לישראל כתיירים ללא צורך בבקשת אשרה מראש – עם פרוץ המלחמה, הודיעה רשות הגירה, ב-1 במארס 2022 כי ממוני ביקורת הגבולות בנמל התעופה בן גוריון יבדקו עם כל "תייר" שיגיע מאוקראינה, אם יש לו "מזמין" ישראלי, יבררו את טיב הקשר עם אותו מזמין, יאשרו את כניסתו לישראל בכפוף להפקדת ערבות בסך 10,000 ש"ח לאדם ויחתימו את הישראלי המזמין על התחייבות ליציאתו של ה"תייר" האוקראיני עם פקיעת אשרתו.

[36] רע"מ (ת"א) 36957-03-22, אנסטסיה נ' רשות האוכלוסין וההגירה.

[37] שם.

כספיים מצומצמים ועם אשרת שהייה קצרת מועד. בעיקר הכריעו את הכף ההגבלות על התעסוקה.

א. אזרחי אוקראינה בביקורת הגבולות של נתב"ג

כבר בימים הראשונים לאחר פרוץ המלחמה החלו להתפרסם ידיעות על עשרות אלפי פליטים אוקראינים המבקשים להגיע לישראל, לא כולם יהודים או זכאי חוק השבות.[38] במהלך חודש מארס 2022 ליוותה מתנדבת דוברת רוסית של המוקד את ח"כ אבתיסאם מראענה לביקוריה במתקן יהלו"ם וכן במלון דן בתל אביב, שאליו נשלחו משפחות פליטים נוספות, שלא נמצא עבורן מקום במתקן יהלו"ם הקטן והצפוף. הביקורים הניבו דיווחים רבים של חברת הכנסת ברשתות החברתיות.

מביקורים אלו, כמו גם משיחות טלפון שהגיעו למוקד בעקבות הביקורים, עלה שרשות ההגירה ממשיכה להתעלם מאחד התפקידים החשובים המוטלים עליה: קליטה ובחינה של בקשות מקלט ומתן הגנה לנמלטים על חייהם. פקידי הרשות אסרו את כניסתם של פליטים מאוקראינה, רק משום שהעזו כבר בשנת 2014 להימלט מהקרבות בדונייצק ועזבו את ישראל או גורשו ממנה, לאחר שבקשתם למקלט נדחתה. עוד עלה מהפניות שהרשות ממשיכה להתעלם מחובתה לידע את הבאים על זכותם להגיש בקשות מקלט וכן לערער לבית הדין לעררים עם דחיית בקשתם.

אחת הפליטות, שהייתה כלואה כמה ימים ביהלו"ם בטרם גורשה וחזרה לאירופה, העידה על אירוע אלימות קשה שבו נאלצה לצפות ב-17 במארס 2022 בשעות הבוקר. לדבריה, בעקבות תלונותיה של אחת הפליטות מאוקראינה על תנאי הצפיפות הקשים במקום, משך פקח הגירה בשערותיה של המתלוננת והטיח את ראשה בקיר החדר. לדבריה, כמה נשים היו עדות לאירוע, אך היא לא

[38] בר פלג, עשרות אלפי פליטים אוקראינים ברחו לארץ מפרוץ המלחמה. ישראל הבריחה מכאן את רובם, הארץ, 26 פברואר 2023.

ידעה את שמה של האישה שנפגעה, וצוות המוקד לא איתר את העדות הנוספות לאירוע. לפיכך לא הוגשה תלונה רשמית.

למחרת האירוע, ב-18 במארס 2022, הצליח להיכנס למתקן הכליאה ח"כ ולדימיר בליאק, ולמחרת כתב למנכ"ל הרשות מכתב שכותרתו "תת תנאים בהם מוחזקות נשים וילדים". במכתבו ציין בליאק: "נדהמתי מהתנאים התת אנושיים בהם מוחזקים נשים וילדיהן הקטנים, כמו אחרוני הפושעים. מדובר בתאי מעצר צפופים, מלוכלכים ומיושנים. הילדים אינם אוכלים את המזון המוגש להם ורק אחרי התערבותי נאותו לספק לשוהים במתקן שתייה חמה. בנוסף, הנשים התלוננו בפניי על הקללות המוטחות כלפיהן." באותו ערב, ב-19 במארס 2022, הגיעה ח"כ אבתיסאם מראענה למתקן הכליאה יהלו"ם, אך מנכ"ל הרשות סירב לאפשר את כניסתה בטענה שהנוהל מחייב נוכחות של מנהל המתקן או מנהל הזרוע, ואילו השניים לא היו במקום באותה עת. זאת על אף שכחברת כנסת, הכניסה למקום מותרת לה, וכבר בצוהרי אותו היום היא פנתה לרשות והבהירה את רצונה להיכנס למקום.[39]

מנכ"לית המוקד דאז, ד"ר איילת עוז, פרסמה מאמר דעה שכותרתו "אקס-טריטוריה מטרידה בנתב"ג". המאמר פירט את מחדלי הרשות בטיפול באותם פליטים מאוקראינה שהצליחו לעלות למטוסים לישראל ונכלאו בתנאים קשים ביותר במתקן הכליאה יהלו"ם, המתקן היחיד שבניהול רשות ההגירה.[40]

ואולם לא רק רשות ההגירה מנעה את כניסתם של פליטי אוקראינה לישראל. במהלך החודשים הבאים אישרו בתי הדין למשמורת ולעררים את גירושם של לא מעט אוקראינים, בחזרה למדינות אירופה שמהן הגיעו, ואלו בהם שלא ויתרו ולא עזבו אלא ערערו על החלטות בית הדין לעררים לבית המשפט המחוזי, זכו לעיתים בהחלטות שאפשרו את כניסתם לארץ.[41] כב' השופטת מיכל אגמון גונן ציינה באחת מהחלטות אלו: "עולה מתצהיר מנכ"ל רשות ההגירה, כי הרשות

[39] התכתבות עם ח"כ דאז אבתיסאם מראענה, 19 במארס 2023.
[40] איילת עוז, אקס טריטוריה מטרידה בנתב"ג, Ynet, 27 במארס 2023.
[41] ראו למשל: עמ"נ (ת"א) 29930-03-22 Revenko נ' משרד הפנים, רשות האוכלוסין וההגירה, 14 מארס 2022. עמ"נ (ת"א) 30843-03-22 Dvoriahyn נ' רשות האוכלוסין וההגירה, משרד הפנים, 15 מארס 2022. רע"מ (ת"א) 36957-03-22 Nashchuk נ' רשות האוכלוסין וההגירה, 17 מארס 2022. עמ"נ (ת"א) 42645-03-22 Futurikova נ' רשות האוכלוסין וההגירה, משרד הפנים, 21 מארס 2022. רע"מ (ת"א) 36957-03-22 אנסטסיה נ' רשות האוכלוסין וההגירה, 28 מארס 2022.

הפרה את החלטת בית המשפט לפחות ב-24 מקרים בהם גירשה מישראל אזרחי אוקראינה שכניסתם סורבה, מבלי שהחלטת הסירוב הועמדה בביקורת שיפוטית. הרשות הפרה בריש גלי את החלטות בית המשפט והצליחה למנוע באופן אפקטיבי באותם מקרים מאזרחי אוקראינה, שהגיעו לישראל בעוד המלחמה משתוללת בארצם, את הסיכוי לשנות את ההחלטה שניתנה בעניינם בערכאות משפטיות."[42]

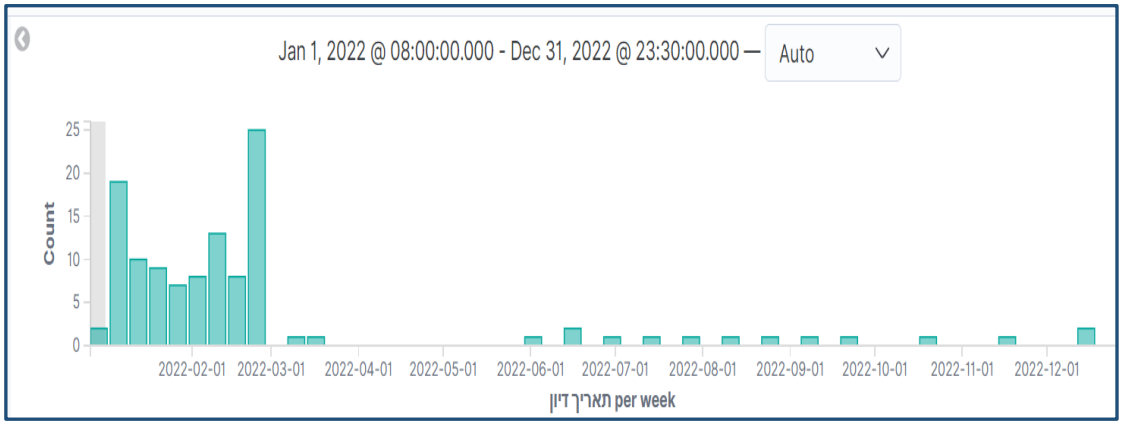
ב. אזרחי אוקראינה במשמורת

המלחמה בין רוסיה לאוקראינה שפרצה בפברואר ומדיניות אי ההרחקה לאוקראינה שהוכרזה בעקבותיה, הובילו לירידה חדה במעצר של אזרחים אוקראינים. **בשנת 2022 הוחזקו במשמורת רק 75 אזרחים ואזרחיות אוקראינים**, והתקיימו 105 דיונים בעניינם, רובם המוחלט לפני פרוץ המלחמה, כפי שניתן לראות בתרשים 4, המציג את מספר הדיונים לאורך ציר הזמן של שנת 2022. במקרה או שלא במקרה, בתאריך 24 בפברואר 2022, ביום שבו פרצה המלחמה ושמי אוקראינה נסגרו, הובאו בפני הדיין מספר גבוה במיוחד של עצורים אזרחי אוקראינה. בתשובה לבקשת חופש מידע נמסר מרשות ההגירה כי החל ב-24 בפברואר 2022 ועד מאי 2023 נעצרו והוחזקו במשמורת בכלא גבעון שמונה אזרחי אוקראינה, מתוכם שתי נשים.[43]

[42] עמ"נ B.K 389-04-22 ואח' נ' רשות האוכלוסין, 6 באפריל 2022.

[43] מתוך מענה לבקשת חופש מידע שהגשנו בעניין החזקת מהגרים ומסתננים בגבעון, מאי 2023.

תרשים 4 : מספר דיונים בבית הדין לביקורת משמורת של עצורים אזרחי אוקראינה לאורך שנת 2022

כאמור, הפלישה הרוסית לאוקראינה החלה רשמית ב-24 בפברואר 2022, אך רוחות המלחמה החלו לנשב עוד קודם, והשמועות על מלחמה שעומדת לפרוץ נפוצו בעולם כולו, כולל גם בקרב הרוסים והאוקראינים בישראל.

א"ד, אזרח אוקראינה, נעצר על ידי פקחי רשות ההגירה ב-30 בינואר 2022 בגין שהייה שלא כדין בישראל. וכך סיפר לדיין רג'א מרזוק בדיון הראשון שנערך בעניינו בבית הדין לביקורת משמורת:

"אני מאוקראינה. אין לי עורך דין. אני עשיתי בדיקת קורונה, אמרו לי יש לי קורונה לפני 3 ימים. באתי לישראל יום 21.12.2016 בוויזת תייר. ביקשתי מקלט מדיני. עצרו אותי ההגירה ביום ראשון. תשאלו אותי. היה תרגום לרוסית. נכון, סירבו לי בקשה יום 20.12.2020. נשארתי בלי ויזה. אני יודע שזה אסור. ***לא רציתי לחזור. אמרו ייקחו לצבא שמה מלחמה עם רוסיה.*** *ידעתי שאסור להישאר. מסכים לחזור לאוקראינה. מסרתי להגירה. הבריאות בסדר. הדברים שלי פה בכלא. אני רוצה להוציא מספרים מטלפון להתקשר למשפחה. אין לי מה להגיד עוד."*[44]

זה הדיון היחיד בעניינו של א"ד, ומכאן שהוא ככל הנראה גורש לאוקראינה כשבועיים לפני שהמלחמה אכן פרצה.

[44] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 בפברואר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9172890.

גם **ס"מ**, אזרחית אוקראינה, שהדיון בעניינה התקיים באותו היום, העידה כי היא חוששת מהמלחמה:

"...אני יודעת למה עצרו אותי. ביום שני תשאלו אותי בהגירה. נכנסתי יום 18.11.2016. אני ביקשתי מקלט מדיני. דחו לי את הבקשה. אני יודעת אסור להישאר בלי ויזה, אבל בעלי המשיך לעבוד על מסמכים מאוקראינה, יש לבעלי שורשים יהודים. לא הגשנו בקשה, בעלי חיכה למסמכים מאוקראינה. בעלי נהרג יום 9.1.2022. המשטרה סגרה את הבית. לא יודעת מה עשה בעלי. אני רוצה להישאר בישראל. יש לי דברים ומסמכים בישראל. אין לי תשובות למה נפטר. ***באוקראינה מלחמה...***"[45]

גם במקרה זה מדובר בדיון היחיד שהתקיים בעניינה, ועל כן יש להניח כי היא גורשה בחזרה לאוקראינה כשבועיים לפני פרוץ המלחמה.

עוד מהגרת שהביעה חשש מהמלחמה העומדת לפרוץ היא **נ"ל**, אזרחית אוקראינה שנעצרה על ידי פקחי ההגירה ב-14 בפברואר 2022. בדיון שנערך בעניינה אמרה:

"...עצרו אותי ההגירה לפני 3 ימים תשאלו אותי. היה תרגום לרוסית. אני ביקשתי מקלט מדיני. אני רציתי להגיש בקשה. חיכיתי להודעה, לא קיבלתי הודעה. עדיין ב-2.9.2020 היה עורך דין שלי אמר הכול בסדר, הביא המסמכים לאישור מדיני. ***אני מסכימה לחזור לאוקראינה, מפחדת מלחמה התחילה.*** *מסרתי דרכון להגירה. בריאות בסדר, אין בעיות. הדברים שלי לא פה, לא הצלחתי לקחת דברים, אין מי שיביא לי. אין לי מה להגיד עוד."*[46]

גם לה לא נערך עוד דיון, ויש להניח כי היא גורשה בחזרה לאוקראינה כשבוע לפני הפלישה הרוסית.

נ" ק, אזרחית רוסיה שנעצרה על ידי פקחי ההגירה ב-1 בפברואר 2022, הביעה אף היא מול בית הדין חשש לשוב לארצה:

---

[45] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 בפברואר 2022, בעניינה של מוחזקת מס' 9171642.
[46] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-17 בפברואר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9173868.

*"אין לי עורך דין. אני מרוסיה. **יש מלחמה בין רוסיה ואוקראינה. אני לא רוצה לחזור**. אני חתמתי על מסמכים להגירה, לא הביאו לי דרכון. **אני מפחדת לחזור לרוסיה. דיברתי עם חברים אומרים יש לנו הרוגים**. אני ביקשתי מההגירה שישאירו אותי בישראל. אני דיברתי עם השגרירות. אמרו יתנו דרכון מהר. אני עדיין מחכה. אם היה לי דרכון הייתי מבקשת מקלט פה בישראל. אני מבקשת להשתחרר. אין לי מה להגיד עוד."*[47]

בדיון הבא שנערך בעניינה חזרה נ"ק על חששותיה:

***"...לדבריה, מפחיד מה שקורה ברוסיה והלוואי שהייתה יכולה להישאר בישראל**. מעבר לכך, יש לה בן זוג ישראלי בישראל, והיא מעוניינת להסדיר מעמדה מכוח כך. היא רוצה להתקשר לבן הזוג על מנת לבדוק זאת איתו. מכל מקום, כעת היא משתפת פעולה עם שובה לרוסיה ותעלה על טיסה ברגע שהיא תוסדר."*[48]

היה זה הדיון האחרון בעניינה, ועל כן ניתן להניח כי לאחר מכן גורשה לרוסיה.

ב-13 ביוני 2022 התקיים בבית הדין לביקורת משמורת דיון בעניינו של **א"ל**, אזרח אוקראינה. א"ל הועבר למעצר מנהלי-הגירתי אחרי שסיים לרצות מאסר פלילי בגין עבירת סמים. וכך סיפר לדיין יואב בר-לב:

*"אני מרגיש טוב. הכול בסדר. אין לי עורך דין. נכנסתי לישראל בשנת 2015. הגשתי בקשת מקלט בשנת 2016 והיה לי רישיון עד לשנת 2020 עד שנכנסה הקורונה. אני יודע שדחו את בקשת המקלט שלי כבר בשנת 2020 **אבל לא יכולתי לחזור בגלל הקורונה והמלחמה**. המשטרה עצרה אותי כי השתמשתי בסמים ואמרו שגם מכרתי סמים. עכשיו אני נקי כבר שישה חודשים. עברתי טיפול בשביל זה בחיפה. הייתי בכלא במשך 4 חודשים כמעט. **אני רוצה להגיש שוב בקשת מקלט. אני לא יכול לחזור לאוקראינה."***

הדיין בר-לב החליט להאריך את צו המשמורת וכתב:

---

[47] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 במארס 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9173006.
[48] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-31 במארס 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9173006.

"דיון ביקורת שיפוטית יתקיים ביום 11.7.22 שעה 9:00 ככל וייוותר במשמורת. ***עד למועד הדיון יודיע ממונה ביקורת הגבולות האם ניתן להרחיק את המוחזק למדינת מוצאו בשים לב למדיניות המשיב כלפי נתיני אוקראינה נכון לעת הזו.*** *כמו כן יעדכן האם הוגשה בקשת מקלט חדשה על ידי המוחזק ומתי צפויה להינתן בה הכרעה."*[49]

גם בתום הדיון הבא שנערך בעניינו של א"ל פסק הדיין בר-לב על הארכה של צו המשמורת:

"...לאחר ששמעתי את המוחזק ובחנתי עניינו לא מצאתי עילה להתערב בצו המשמורת בשל אי חוקיות או העדר סמכות. ***ראשית, אף שמדובר בנתין אוקראינה אשר נכון לעת הזו רשות האוכלוסין וההגירה אינה מרחיקה נתינים אלו למדינתם אך בהתאם לתגובת המשיב ביום 31.7.22 תיבחן שוב מדיניות זו ותתקבל החלטה בהתאם לנסיבות העדכניות.***

לפיכך בשלב זה ומבלי להקל ראש בשהייה במשמורת, טרם חלפו 60 ימים ממועד העברתו של המוחזק כך שלא קמה לו עילת שחרור. *כמו כן לא מצאתי להורות על שחרור המוחזק וזאת בנסיבות בהן הורשע על פי הודאתו בעבירה של סחר בסמים מסוכנים ואף ריצה מאסר בשל כך."*[50]

בדיון השלישי שנערך בעניינו של א"ל התקיים שיח בינו לבין ממונה ביקורת הגבולות, אלימלך וקסלר:

המוחזק: *"אני מרגיש טוב פחות או יותר, אין לי עורך דין, הייתי בטיפול פה בטיפול במרפאה אבל כל מה זה עקב העצבים שאני כאן.* ***מההגירה לא דיברו איתי ולא אמרו לי מה קורה. עדיין לא הצלחתי לדבר עם המשפחה שלי באוקראינה הם לא עונים. ניסיתי ליצור איתם קשר גם דרך השכנים ודרך חברים אבל אף אחד לא עונה כנראה בגלל המלחמה שיש שם."***

ממונה ביקורת הגבולות: "איננו יכולים לקחת על עצמנו אחריות של חלופת משמורת במקרה של המוחזק, נכון לעת הזו מדיניות המשיב שלא לבצע הליכי

[49] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-13 ביוני 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9153086.
[50] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-11 ביולי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9153086.

אכיפה לאזרחים אוקראינים הוארכה שוב עד ליום 31.8.22. לאור המסוכנות שלו נבקש להותירו במשמורת. אני מבקש לציין כי ככל שבית הדין ישקול שחרור ממשמורת, שהדבר ייעשה בכפוף להפקדת ערבות גבוהה מאוד. בשבוע שעבר אזרחי אוקראינה שסורבה כניסתם לישראל שלא היה להם חריג של מסוכנות שוחררו כל אחד בסכום של 30,000 ש"ח."

המוחזק: "אני לא מסוכן. לא עשיתי כאן שום בעיות. אני אצא החוצה אני לא לוקח יותר סמים לא הולך יותר למקומות האלה. אני בנאדם ישר. הרבנים של בני ברק מכירים אותי. יש מישהו שיגיע לחתום ולשלם עליי. היה פה בחור באגף 1 והייתה לו מסוכנות הוא שוחרר בערבות של 7,500 ש"ח. אני כל המשפחה שלי פה. אני 8 חודשים פה ואני נותן פה את המילה שלי אני מבטיח במיליון אחוז שאני לא חוזר, אני אגור בתל אביב אצל חבר שלי."

בתום הדיון פסק הדיין בר-לב על שחרורו של א"ל בכפוף להפקדת ערבות של 20 אלף ש"ח בנוסף לחתימה על 10 אלף ש"ח ערבות עצמית.[51] נראה כי א"ל לא הצליח להעמיד את הסכום הדרוש, ובחלוף חודש נערך בעניינו דיון נוסף, ובסופו הפחית הדיין בר-לב את סכום הערבות ופרס אותו לכמה תשלומים. זה הדיון האחרון שהתקיים בעניינו, ועל כן סביר להניח כי **אחרי שלושה חודשים במעצר – בזמן שאזרחי מדינתו מוגנים מפני גירוש בשל המלחמה המדממת בין רוסיה לאוקראינה – הוא הצליח להפקיד את הערבות ולהשתחרר**.[52]

[51] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-8 באוגוסט 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9153086.
[52] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-5 בספטמבר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9153086.

בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין

במהלך שנת 2022 נערכו בבית הדין לביקורת משמורת 2,059 דיונים בעניינם של 834 מוחזקות ומוחזקים. המדינה שאזרחיה היוו את הקבוצה הגדולה ביותר של עצורים במשמורת במהלך שנת 2022 היא **תאילנד** (164 עצורים), ולאחר מכן **גיאורגיה** (89 עצורים). קבוצת העצורים מאוקראינה, שבשנים האחרונות היא הקבוצה הגדולה של המוחזקים במשמורת, הייתה רק השלישית בגודלה בשנת 2022, כאשר רוב הדיונים התקיימו בתקופה שלפני פרוץ המלחמה (ראו תרשים 4).[53]

בשנת 2022 הורחב מספר הדיינים בבית הדין לעומת מספרם בשנים קודמות. השנה כיהנו בו תשעה דיינים: רג'א מרזוק, שכתב 601 פרוטוקולים והחלטות; יואב בר-לב, שכתב 410 פרוטוקולים והחלטות; רחל שרם פלדור, שכתבה 279 פרוטוקולים והחלטות; אסף נועם, שכתב 264 פרוטוקולים והחלטות; מירב פליישר לוי, שכתבה 175 פרוטוקולים והחלטות; יוסי ברדא, שכתב 143 פרוטוקולים והחלטות; רוחמה סיני, שכתבה 94 פרוטוקולים והחלטות; איתיאל גבעון שכתב 90 פרוטוקולים והחלטות; ומיכאל זילברשמיד, שכתב 3 פרוטוקולים והחלטות.

א. חשד לסחר בבני אדם או החזקה בתנאי עבדות

ב-6 בינואר 2022 נעצרה **מ"ג**, אזרחית אוקראינה ששהתה בישראל החל בינואר 2001. מ"ג נכנסה לישראל באשרת תייר ובשנת 2015 הוכרה כקורבן סחר בבני אדם, מפני שהגיעה לישראל בעזרת מתווכת, שלאחר מכן סחטה ואף הכתה אותה. עם ההכרה בה כקורבן, קיבלה מ"ג אשרת עבודה מסוג ב1 ועברה למקלט שיקומי. ואולם אשרתה נלקחה ממנה כשעזבה את המקלט. בספטמבר 2016 נדחתה בקשה שהגישה למעמד מטעמים הומניטריים, וחודשיים לאחר מכן נדחה ערר פנימי שהגישה נגד הדחייה. מאז שהתה מ"ג בישראל שלא כדין.

[53] הנתונים עובדו מתוך הפרוטוקולים של דיוני בית הדין בשנת 2022. נציין שלא כל הפרוטוקולים של הדיונים מועלים ל"מאגר החלטות בית הדין".

היא נעצרה בפעילות אכיפה של פקחי רשות האוכלוסין וההגירה, ויום לאחר מכן הובאה לדיון בפני בית הדין לביקורת משמורת. בדיון אמרה מ"ג שתסרב לשוב לאוקראינה משתי סיבות:

- קרוב המשפחה היחיד שנותר לה במדינתה הוא בנה, שהשתחרר ממאסר, והיא חוששת מפניו.
- היא חוששת ממלחמה שעומדת לפרוץ במדינה (מה שאכן קרה כחודש לאחר מכן).

הדיין אסף נועם בחר להאריך את צו המשמורת שלה, אך קבע כי הפרוטוקול יועבר ליחידה לתיאום המאבק בסחר בבני אדם. ב-7 בפברואר 2022 נערך לה דיון נוסף, וגם בסופו האריך הדיין נועם את צו המשמורת, וכן קבע כי הפרוטוקול יועבר ליחידה לתיאום המאבק בסחר בבני אדם.[54] למ"ג לא נערכו דיונים נוספים, ולאחר חודש בכלא גבעון היא הועברה למקלט לקורבנות סחר.[55]

במהלך השנה נעצרו והופיעו בפני בית הדין גם מהגרים מתורכיה שהגיעו לישראל כעובדים של חברת הבניין התורכית ילמזלר והעידו כי עזבו אותה. למרות עדויות, תצהירים ואף פסקי דין המעידים על תנאי ההעסקה בחברה, לא התעכבו הדיינים לברר את נסיבות הפסקת העבודה של העצורים שהופיעו בפניהם.[56] כך היה במקרה של **ע"א**, שהגיע לישראל לראשונה בשנת 2014, יצא ממנה וחזר ב-2017. ביולי 2022 נעצר ע"א על ידי פקחי רשות האוכלוסין וההגירה מפני שעבד ללא רישיון. בדיון שנערך לו ב-21 ביוני 2022 העיד:

"כשאני בא לארץ אני בא לעבוד. היה לי אישורים אבל אני עברתי תאונה והחברה בה עבדתי לא עזרה לי וביטלו לי את האישורים. ***אני ברחתי משם והתחלתי לעבוד במקום אחר****. אני לא עובד כרגע פשוט תפסו אותי. אני ביקשתי מקלט. היה לי ראיון אבל לא הגעתי כי הייתי חולה ואני חושב שביטלו לי את הבקשה. היה לי אישור עד חודש מאי. אני מבין שאם אין לי רישיון אני צריך לחזור*

[54] מתוך הפרוטוקולים שנערכו ב-7 בינואר וב-9 בינואר 2022 למוחזקת מס' 9171469.
[55] על פי התכתבות מיום 18באפריל 2023 עם עו"ד סיגלית זוהר, מנהלת הסיוע המשפטי לקורבנות סחר בלשכה לסיוע משפטי.
[56] ראו דוח המוקד וקו לעובד "כלי שרת: 20 שנות ניצול וכבילה של עובדי בניין מתורכיה", 2020.

לתורכיה. אני רוצה לחזור. כמה שיותר מהר לתורכיה כי אני לא רוצה להיות כאן."[57]

לא נערך לע"א דיון נוסף, ואפשר להניח שתואמה לו טיסה חזרה לארצו. הדיינת רוחמה סיני לא התייחסה בהחלטתה לטענתו בנוגע לתאונה שעבר ולאופן שבו איבד את אשרת העבודה שלו.

עוד מהגר שהעיד בפני בית הדין לביקורת משמורת שעזב את חברת ילמזלר התורכית הוא **א"א.** בדצמבר 2018 נכנס א"א לישראל כתייר, ובהמשך קיבל אשרת עבודה באמצעות חברת ילמזלר, למרות שנוהלי הרשות אינם מאפשרים הסדרת מעמד כזה בארץ. בפברואר 2022 נעצר א"א על ידי פקחי הרשות מפני שעבד ללא רישיון. בדיון הראשון שנערך לו במארס 2022, העיד בפני הדיין רג'א מרזוק כי:

*"נגמרה לי האשרה ביום 31.12.21. אבל יש לי 3 חודשים למצוא מעסיק חדש. זה נכון, עזבתי את המעסיק שלי ביום9.2.2021. **לכל עובד יש זכות להחליף מקום עבודה. מחברת ימלזלר יש תביעה ובנוסף יש תביעה להחזקתי בכלא, איך אוכל ללכת ככה? התביעות בתורכיה.** הדרכון שלי בבית. החפצים האישיים שלי בבית. הבריאות שלי בסדר. לא שילמו לי שכר עבודה."*[58]

בדיון הבא שנערך לו ב-31 במארס 2022 א"א הסביר מדוע עזב את חברת ילמזלר, ומיוחסים לו בדברי המוחזק הדברים הבאים, על אף שברור שחלק מהדברים נאמרו על ידי הדיין, וייתכן שהעצור כלל לא היה מודע להם:

"כשבאנו חתמנו על מסמכים עם החברה שעבד איתה, התנאים שחתמנו עליהם בהסכמים הם לא התנאים שהיו בפועל. *מעוניין לשכור עורך דין שיטפל בעניין תנאי עבודתו ותביעת פיצויים מהחברה שבה עבד. אם יחזור לתורכיה עלול להיות חשוף לתביעה ממקום עבודתו הקודם ובשל כך עשוי להיות מושלך לכלא.* ***עשו לו עוול. הוא רוצה לתבוע את הפיצויים המגיעים לו ולכן הוא לא רוצה לחזור כרגע.*** *קיבל אישור כדי לעבוד בחברת בנייה בשם ילמזלר,*

[57] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-21 ביולי 2022 למוחזק מס' 9183241.
[58] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 במארס 2022 למוחזק מס' 9174777.

מעצם העובדה שעזב את המקום, אינו יכול להיות מועסק על ידי חברה אחרת בישראל."[59]

הדיין מרזוק השאיר את צו המשמורת על כנו והורה להעביר את ההחלטה לממונה על זכויות עובדים זרים בזרוע העבודה, לבירור טענותיו של א"א בנוגע לשכר שלא שולם לו. בדיון האחרון שנערך לו, ב-17 במאי 2022, נאמר כי הוא שכר עורך דין, וזה הגיש עבורו ערר לבית הדין לעררים.

ב. ליקויים באופן המעצר

ב-26 בדצמבר 2021 נעצרה על ידי פקחי הרשות **פ"א**, אזרחית גאנה שנכנסה לישראל בשנת 2019 והגישה בקשה למקלט. הבקשה נדחתה סופית ביוני 2021. בדיון בעניינה שהתקיים ב-30 בדצמבר 2021 טען עו"ד יוסי כרמלי, שייצג את פ"א, כי לא ייתכן שנעשה לה שימוע בשפה האנגלית, כי היא כלל לא מבינה אנגלית:

*"...העניין שעסקינן במשפט **מנהלי ולא יכול להיות שריאיון שנערך לה, שימוע, אצל משרדי המשיב נערך שלא בשפתה.** יפה קבעה המשיבה בפרוטוקול כי בגאנה השפה הרשמית היא אנגלית. באותה נשימה יכולתי להגיד שבסרי לנקה השפה הרשמית היא אנגלית, אבל 40% מהאוכלוסייה לא יודעת מילה באנגלית. הנה כי כן כבודו ניצב גם היום בפני המוחזקת ורואה שאיננה מבינה מילה באנגלית. **אינני יודע, והלוואי שהיה הריאיון מצולם, אינני יודע איך המשיבה ביימה תשובות שהמוחזקת נתנה לה שעבדך הנאמן במשך הימים האחרונים מנסה בכל דרך לשוחח איתה והיא לא יודעת מילה. גם עכשיו בחוץ כשניסיתי לשוחח איתה היא לא מבינה מילה. ריאיון המקלט נערך בשפת הטווי על ידי מתרגם מטעמה.** אם למשיבה יש על זה חולק – שיוכיחו את זה, יש צילומים בעניין. ולפיכך אין לי מושג איך נערך לה ריאיון שימוע על החלטה של צו משמורת – על פגיעה בחירותו של אדם – שלא בשפתה."*

[59] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-31 במארס 2022 למוחזק מס' 9174777.

בהמשך הפרוטוקול נכתב כי כאשר הדיין פונה אל פ"א, בשפה האנגלית, היא מסתכלת על עורך דינה כדי שיענה במקומה, ואומרת כי היא מבינה מעט מאוד אנגלית.[60] ב-3 בינואר 2022 פרסם הדיין רג'א מרזוק החלטה בעניינה, וקבע כי נפל פגם מהותי בהליך השימוע ובהחלטה על צו המשמורת:

***"בנסיבות המקרה התרשמתי כי המוחזקת אינה שולטת בשפה האנגלית ברמה סבירה שתוכל להבין שאלות וליתן תשובות באנגלית במסגרת הליך שימוע והחלטה אם להגביל חירותה אם לאו**, אומנם הממונה על ביקורת הגבולות ציין כי המוחזקת מבינה אנגלית בסיסית, והמוחזקת אמרה שמבינה קצת אנגלית ...יחד עם זאת ניכר כי הממונה על ביקורת הגבולות לא מצא לנכון לברר את השפה אותה מבינה המוחזקת על מנת לקיים את השימוע באופן הולם ותקין, ולא הראה כי עשה מאמצים לאתר מתורגמן לשפה שהמוחזקת מבינה...*

***סבורני עריכת שימוע ללא נוכחות מתורגמן לשפת הטווי שמבינה המוחזקת אינו משרת את תכלית השימוע ומתן זכות הטיעון למוחזקת**, אין בקיומו של תרגום אנגלית בלבד בנסיבותיה של המוחזקת שאינה דוברת שפה זו ברמה נאותה המאפשרת הבנת הליך השימוע, השאלות ומתן תשובות מתוך הבנה, קיום השימוע בשפה אנגלית היווה פגם בהליך שמיעת המוחזקת ופגם ביכולתה להבין ההליך המתנהל בעניינה וביכולתה בהעלאת טענותיה להגנתה."*

בהמשך לדברים אלו, הורה דיין מרזוק על שחרורה של פ"א.[61]

ס"ג, אזרח דרום אפריקה שנכנס לישראל באשרת תייר, נעצר על ידי פקחי רשות ההגירה ב-11 בדצמבר 2022 – בזמן שבקשתו למקלט מדיני הייתה תלויה ועומדת. בדיון שנערך לו בבית הדין לביקורת משמורת ב-13 בדצמבר, הוא סיפר כי נכנס לישראל בספטמבר 2022 במסגרת טיול במקומות הקדושים, **ובנובמבר, עוד לפני שאשרת התייר שלו פגה, הגיש בקשה מקוונת למקלט מדיני.**

"עורך הדין שלי אמר שאני כרגע חוקי בישראל כיוון שהגשתי בקשת מקלט לפני שאשרת התייר שלי הסתיימה ועלי לחכות לזימון לריאיון במשרד הפנים.

[60] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-30 בדצמבר 2021 למוחזקת מס' 9170730.
[61] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 בינואר 2022 למוחזקת מס' 9170730.

בעודי מחכה להודעה לזימון לריאיון, אני נתפסתי על ידי פקחי ההגירה אבל לא היה לי אישור על הגשת בקשת המקלט ולכן עצרו אותי. אני כמו כל מבקש מקלט וצריך לחכות לריאיון. אני בתהליך. לא תפסו אותי מפר שום חוק, אני לא עבדתי רק הלכתי ברחוב. *תפסו אותי כאשר כבר הגשתי בקשה למקלט כדין. הטעות שלי הייתה שלא החזקתי את האישור על בקשת המקלט שלי בכיס. עורך הדין שלי היה בשימוע."*

נציג משרד הפנים בדיון, צביקה ימין, הסביר כי מעצרו של ס"ג היה לגיטימי:

"המוחזק הגיש בקשה מקוונת ליחידת מבקשי המקלט ביום 13.11.2022. ***בקשה זו אינה מעניקה לו הגנה מפני ביצוע הליכי אכיפה כפי שנעשה במקרה דנן. המשיבה מתחייבת לא לנקוט בהליכי אכיפה כל עוד מתבררת בקשתו כמבקש מקלט.*** *יתרה מכך, על מנת למנוע שהייה ארוכה במשמורת תואם לבקשת המשיבה ריאיון של יחידת מבקשי המקלט למוחזק בין כותלי הכלא ליום ראשון 18.12.2022 בשעות הבוקר."*[62]

הדיינת רוחמה סיני האריכה את צו המשמורת. בדיון הבא שנערך לו, ב-25 בדצמבר 2022, אמר נציג משרד הפנים, אלימלך וקסלר, כי ס"ג עבר ריאיון מקלט, וכי החלטה בענייננו צריכה להתקבל בהמשך היום.[63] לא נערכו לס"ג דיונים נוספים, ועל כן ייתכן ששוחרר, אם כי סביר יותר להניח שבקשתו למקלט נדחתה והוא גורש.

גם **ג"נ**, אזרחית אוגנדה, נעצרה על ידי פקחי רשות ההגירה לאחר שהגישה בקשה למקלט מדיני ולפני שזומנה למשרדי הרשות לצורך רשבו"ג. מפרוטוקול הדיון הראשון שנערך בעניינה עולה כי היא נכנסה לישראל ב-28 בינואר 2022 כחלק מקבוצת תיירים צליינים, וב-8 בפברואר הגישה בקשה למקלט ונקבע לה תור לרשבו"ג ל-3 במאי 2022 – שלושה חודשים לאחר מכן. ב-23 בפברואר, בזמן שהמתינה לתורה – נעצרה נמונג על ידי פקחי רשות ההגירה, משום שאשרת התייר שאיתה נכנסה לישראל כבר פגה. כך כתבה הדיינת מירב פליישר לוי בהחלטתה בנוגע למעצר של ג"נ:

---

[62] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-13 בדצמבר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9191223.
[63] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-25 בדצמבר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9191223.

*"**עוד באותו היום נערך למוחזקת שימוע לביטול רישיון שהייה, במהלכו השיבה המוחזקת כי מראש הגיעה לישראל מתוך כוונה להישאר לחיות בה, וזאת לאור נטייתה המינית (לסבית) הגורמת לקהילה הנוצרית אליה משתייכת במדינתה שלא לקבל אותה. יחד עם זאת השיבה כי לא איימו על חייה או חיי משפחתה במדינתה**. לאחר השימוע, ניתנה למוחזקת הודעה על ביטול רישיון הישיבה שלה וכי עליה לצאת את ישראל.*

*...**לאחר ששמעתי את המוחזקת ובחנתי את עניינה על סמך המסמכים שבפני, לא מצאתי בשלב זה עילה להתערב בצו המשמורת, בנימוק של אי חוקיות או היעדר סמכות**. בנסיבות שבהן המוחזקת תכננה מראש להגיע לישראל על מנת להשתקע בה, לשם כך הגיעה במסגרת קבוצת תיור, עזבה את הקבוצה לאחר הכניסה לארץ והגישה בקשת מקלט. בדבר רצונה של המוחזקת להשתקע בארץ ניתן ללמוד גם מהעובדה שדאגה כי ילדיה יטופלו על ידי הוריה, ולאור הצהרתה במהלך השימוע כי היא מבקשת שיעזרו לה להישאר בישראל. מכאן כי הישארות המוחזקת בישראל אין יסודה בטעות בתום לב. וככל ותידחה בקשתה למקלט הרי שבהעדר טעמים מיוחדים לשהותה הבלתי חוקית עולה החשש כי המוחזקת לא תצא מישראל בעצמה במועד שייקבע לה. אשר על כן, לא מצאתי, בשלב זה, כי מתקיימת עילה לשחרור המוחזקת ממשמורת ע"פ העילות הנקובות בסעיף 13ו(א)(1) ו-(2) לחוק הכניסה לישראל."*[64]

הדיינת פליישר לוי לא התייחסה בהחלטתה לכך שג"נ נעצרה בעת שהמתינה לתור שנקבע עבורה במשרדי הרשות, ולכך שאילו הרשות הייתה עומדת בנהליה וההמתנה לא הייתה אורכת חודשים, ייתכן שהייתה מחזיקה באשרה כדין וכלל לא הייתה נעצרת. לא התקיימו דיונים נוספים בעניינה, ומכאן הסבירות גבוהה שבקשתה למקלט נדחתה בעת שהייתה במעצר ושהיא גורשה מהארץ.

בפברואר 2022 נחתה בישראל קבוצת תיירים צליינים מאוגנדה. שלושה מחבריה, **ל"א, ר"מ וג"ק,** הגישו בקשות למקלט בישראל בעת שאשרות התייר שקיבלו עדיין היו בתוקף. ב-3 במארס 2022 הם נעצרו על ידי פקחי רשות ההגירה ונלקחו לשימוע, שם הוחלט לשלול את אשרותיהם – שהיו בתוקף עד

[64] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-24 בפברואר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9174476.

לתחילת מאי – עקב "חשש להשתקעות". משם הם הועברו למעצר בגבעון. עורך הדין עמית סול שייצג את השלושה טען בבית הדין לביקורת משמורת:

"...כל הליך המעצר מראשיתו ועד תומו בוצע תוך חריגה בוטה מסמכות הן בנוגע לביטול אשרת תייר שהייתה בתוקף ביום המעצר והן בנוגע להליך הבקשה למקלט שהוגש, עובר למעצרם, ועל כן מונע הליכי אכיפה וגם טענות בנוגע לכניסה, שימוש מגורים, שימוש בצו בית משפט, בעריכת שינויים באופן שמנוגד לנוהלי המשיב כפי שאפרט. ***גם חברי ציין ואישר את הדברים – אשרת התייר הייתה בתוקף עד 5.5.2022 ועל כך אין מחלוקת ולכן כל זמן שאשרת התייר של נתין זה או אחר היא בתוקף – אין סמכות לעצור אלא אם הפר את תנאי האשרה. אלא שבמקרה של המוחזקים כאן הם לא הפרו את תנאי האשרה בשום אופן. בפרוטוקול השימוע שניהם הצהירו שהם אינם עובדים. זו לדוגמה סיבה שהייתה אולי מוצדקת לעצור אבל שוב, אין טענה כזאת לפי המשיב. צוין בסיום השימוע כי הוחלט לבטל את אשרתו אך לא נומק מדוע.*** *טענה לקונית בלי הסבר מה הסיבה, ושוב, בניגוד לניהול תקין של עריכת שימוע מסקנות ותוצאות שבסופו של דבר הובילו למעצרם.* ***בהודעה על ביטול רישיון השהייה צויין הנימוק, 'הפרת תנאי רישיונך בישראל'. אך שוב לא הוסבר באיזה אופן הם הפרו את התנאים.*** *בנוסף המוחזקים הגישו בקשה למקלט בסמוך לכניסה לישראל ולפני מועד מעצרם, וכפי שציינתי – מרגע שהגישו את הבקשה הרי שקיימת מניעה לביצוע הליכי אכיפה ולא רק זאת – אלא שיש לתת להם אשרה מכוח הנוהל. סעיף 1(ו) לנוהל הטיפול למבקשי מקלט בישראל מסדיר את עניין המעמד הזמני וקובע שגם מי שאינו מחזיק ברישיון שהייה והוא פחות משנה בישראל יקבל אשרה מסוג 2א5. הנוהל מסדיר מעמדם גם לאלו שנמצאים מעל לשנה בישראל. אני מפנה לסעיף 1ה – בעניינים של המוחזקים, לא רק שהם נמצאים פחות משנה בישראל,* ***הרי שהם החזיקו באשרת שהייה בתוקף ביום המעצר וזומנו לרישבו"ג (רישום ביקורת גבולות) לחודש מאי, שלו היה מתקיים – הייתה ניתנת להם אשרה מסוג 2א5 בהתאם לנוהל.***

...לגבי הפרוטוקולים של שמיעת הטענות – בוצעו שני שימועים לשני המוחזקים: האחד בנוגע להליך ביטול האשרה, והשני עניינו בהחלטה להשימם

במשמורת. שני השימועים חייבים להתקיים ולהתבצע מכוח הנהלים. ***אלא שתוכנם של שני השימועים בעניינם של שני המוחזקים זהים מילה במילה. לא של שניהם, כל אחד מהם, שני השימועים שבוצעו בזמנים שונים במיקום שונה, יש בהם את אותן שאלות ואותן תשובות באופן זהה – מילה במילה ולכן קיים ספק גדול אם בכלל בוצע אחד מהשימועים האלה****..."*

בהמשך הדיון הגיב נציג רשות ההגירה, צביקה ימיני, לסיבת המעצר:

"אני מפנה את בית הדין לפרוטוקול שמיעת הטענות בו נשאל המוחזק ל"א מה הסיבה בגינה הוא רוצה להישאר בישראל, המוחזק טען שהוא הומו. נשאל האם בכוונתך להשתקע בישראל המוחזק טען כן, הוא רוצה לחיות פה. שמעתי שפה נותנים כבוד לקהילת ההומואים. אני מפנה את ב"כ המוחזק גם לפרוטוקול שמיעת הטענות שבו נאמר מפי המשמע שהוא מודיע למוחזק שעצם ניסיון מצידו להשתקע בישראל כתייר ברישיון ב2 הוא הפרת תנאי רישיון הניתן לו בישראל. המוחזק אמר שהוא הומו והוא נוצרי והקהילה אליה הוא משתייך לא מקבלים אותו והוא חושש לחייו. אז כן נאמר למוחזק למה תנאי אשרתו הופסקו. גם בפרוטוקול השני הוסבר לזר שרישיונו בישראל בוטל ע"י האדם המוסמך לכך. ***הוסבר לזר שעצם ניסיונו להשתקע בישראל כפי שטען בשימוע בטענה שהוא הומו לצורך בקשת מקלט היא הפרה של תנאי רישיונו בישראל."***

בתום הדיון קבע הדיין רג'א מרזוק כי בעת המעצר לא ניתן משקל ראוי לכך שהעצורים שהו בישראל עם אשרות בתוקף וכי מתנהל בעניינם הליך מקלט שטרם התברר. על כן פסק הדיין כי המשך מעצרם הוא בלתי סביר ולא מידתי, ולכן פסק על שחרורם של ל"א ור"מ.[65]

מקרה נוסף של מבקש מקלט שנעצר בעת שבקשתו עדיין הייתה תלויה ועומדת הוא המקרה של **ק"ע**, שנכנס לישראל כעובד של חברת הבנייה התורכית ילמזלר במארס 2016. באוגוסט 2021 הוא עזב את ילמזלר ואשרתו בוטלה, ולאחר מכן הגיש בקשה למקלט מדיני. בפברואר 2022 נתפס עשר על ידי פקחי הרשות כשהוא עובד בניגוד לתנאי האשרה שניתנה לו כמבקש מקלט. הוא נלקח למעצר

[65] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-10 במארס 2022 בעניינם של מוחזקים מס' 9174992 ו-9174991 .

מנהלי בעת שבקשתו למקלט תלויה ועומדת. בדיון שהתקיים בעניינו בבית הדין לביקורת משמורת טען עורך דינו כי לפי נוהל הטיפול בבקשות מקלט, משרד הפנים אוסר על העסקה של מבקשי מקלט במהלך השנה הראשונה לשהותם בישראל, ואילו ק"ע שהה בישראל כמה שנים עוד לפני שהגיש את בקשתו למקלט, ולכן עצם האיסור על העסקתו היה לא תקין. ב-15 במארס 2022 קבע הדיין רג'א מרזוק כי נפלו פגמים חוקיים בהליך השימוע שנעשה לק"ע ובהחלטה על ביטול אשרתו והורה על שחרורו ממשמורת.[66]

כך היה גם במקרים של **מ"י** ו**ט"ק**, אזרחי תורכיה שהגיעו לישראל כעובדי חברת ילמזלר, עזבו אותה, הגישו בקשות למקלט מדיני ונעצרו יחד, כשעבדו בניגוד לתנאי האשרה שניתנה להם כמבקשי מקלט. הדיין רג'א מרזוק פסק על שחרורם וקבע כי נפלו פגמים חוקיים בהליכי השימוע שנעשו להם, כי מי שערכו את השימועים לא היו בעלי הסמכות לבטל את אשרותיהם, וזאת בניגוד לפסיקה.[67]

ה"א, אזרח הודו, נעצר ב-22 בדצמבר 2021 בעת שעבד ללא אשרה. באותו היום נערך לו שימוע בשפה האנגלית, ומשם הוא נלקח למעצר בכלא גבעון. בעת השימוע התברר כי ה"א הגיש בעבר בקשה למקלט מדיני בישראל, אך עוד בטרם נבדקה בקשתו, הוא החליף מספר טלפון, איבד את הקשר עם רשות ההגירה ועקב כך נותר ללא אשרה תקפה. בדיון שהתקיים ב-6 בינואר 2022 טען עורך דינו, יוסי כרמלי, נגד שלל פגמים שנפלו במעצר:

"...חברתי ציינה 'נתפס עובד', מאידך הוא מציין שרק לפני יומיים עשו לו ריאיון – אם הוא נתפס עובד איפה העבירה? פה עשו לו את ריאיון המקלט. מעבר לכך אדוני, וזה לא פחות גרוע – אני נכנס לריאיון המקלט, ריאיון המקלט עצמו מצוין ב"כ עו"ד דוד טולמסוב, ריאיון המקלט הם יודעים שאילן שמש ויוסי כרמלי מייצגים את מבקש המקלט ***ז"א כאשר מבקש המקלט במשמורת אצל המשיבה והם יודעים שאני עו"ד שלו ונערך ריאיון שלא בנוכחותי – נפל פגם מהותי בכך****...*

[66] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-15 במארס 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9174808.
[67] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-15 במארס 2022, בעניינם של מוחזקים מס' 9174782 ו-9174807.

...אדוני, אני נכנס איתך פה לעומק הריאיון. מדובר בנתין הינדי. ***לעניין ריאיון השימוע – ריאיון השימוע נערך בשפה שאינה שפתו של העורר. יצוין שבעבר כבר זומן העורר לריאיון והריאיון לא נערך בגלל שהוא דובר את שפת הטלוגו. לפיכך איך ביצע ממונה ביקורת הגבולות ריאיון שימוע כאשר לא בשפתו של העורר אפילו לא בשפה השנייה של העורר שזה הינדי. שפתו של העורר בוודאי אינה אנגלית ולפיכך נפל פה פגם מהותי."***[68]

ב-10 בינואר 2022 פרסם הדיין רג'א מרזוק החלטה בעניינו של ה"א, תוך שהוא דוחה את טענת עורך דינו באשר להבנתו את השפה האנגלית, עם זאת, הדיין מרזוק פסק על שחרורו של ה"א:

"מצאתי כי נסיבותיו של המוחזק לא נשקלו לאשורן. אומנם עלה כי אשרת המוחזק הסתיימה יום 30.8.2020, אך בצד זאת עלה כי בעניינו של המוחזק הייתה תלויה ועומדת בקשה למקלט מדיני שהגיש יום 15.9.2017, בקשתו סורבה ביום 4.1.2022, דהיינו לאחר שהועבר למשמורת... *מעיון בנימוקי ההחלטה על החזקה במשמורת עולה כי הטעם העיקרי להחלטה על העברה למשמורת היה בכך שהמוחזק נצפה עובד, וזאת ללא אשרת עבודה כדין וסביר הדבר כי אלמלא עבודתו כנ"ל לא היה מועבר המוחזק למשמורת.*

בנסיבות המקרה מצאתי כי החלטה על החזקה במשמורת אינה סבירה ואינה מידתית כאשר הממונה על ביקורת הגבולות לא פעל לפי הוראת הנוהל לטיפול במבקשי מקלט מדיני בישראל."[69]

ב-15 באוגוסט 2022 נערך בבית הדין לביקורת משמורת דיון בעניינה של **א"צ**, אזרחית בלרוס שנכנסה לישראל ב-2019 כתיירת, הגישה בקשה למקלט מדיני, והבקשה נדחתה. לאחר מכן ניסתה א"צ להסדיר את מעמדה כבת זוג של אזרח ישראלי. ב-4 באוגוסט 2022 נדחתה בקשתה להסדרת מעמד מכוח חיים משותפים עם ישראלי, ולמוחרת אותו היום היא נעצרה על ידי פקחי הרשות. **ביום המעצר נערך לה שימוע, אבל היא הובאה בפני בית הדין לביקורת משמורת רק כשבוע לאחר מכן – ולא בטווח המוגדר בחוק הכניסה לישראל, שהוא תוך**

[68] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-6 בינואר בעניינו של מוחזק מס' 9170499.
[69] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-10 בינואר בעניינו של מוחזק מס' 9170499

96 שעות מהמעצר. על כן הורה הדיין יואב בר-לב על שחרורה.[70] עם שחרורה ניתנה לה אשרה זמנית עד ל-28.8.2022. בתחילת ספטמבר שבו פקחי הרשות לעצור את א"צ, שהסתתרה בביתה וסירבה לפתוח את הדלת. פקחי ההגירה פרצו את דלת ביתה ולקחו אותה לשימוע. בסוף אותו שימוע ניתן לה צו משמורת חדש, והיא נלקחה לכלא גבעון. בדיון שנערך בעניינה ב-12 בספטמבר האריך הדיין יואב בר-לב את צו המשמורת שלה.[71] לא נערכו בעניינה דיונים נוספים, ועל כן ניתן להניח שא"צ גורשה בחזרה לבלרוס, שכן אילו הייתה מערערת לערכאות גבוהות יותר על ההחלטה לגרשה, תנאי השחרור היו נקבעים בסבירות גבוהה על ידי בית הדין לעררים והיו מופיעים במאגר ההחלטות.

ב-22 בדצמבר 2022 נעצר בחולון על ידי פקחי הרשות **מ"ה**, אזרח אתיופיה שנכנס לישראל בשנת 2008 והגיש בקשה למקלט מדיני. בקשת המקלט של הבטום נדחתה בשנת 2015, ומאז הוא שהה בישראל ללא אשרה. בשימוע שנערך לו אמר מ"ה לממונה ביקורת הגבולות כי ברצונו לשוב לאתיופיה לאחר שהמצב במדינה – שנמצאת במלחמת אזרחים מאז נובמבר 2020 – יירגע. בדיון שנערך לו בבית הדין לביקורת משמורת ב-19 בדצמבר 2022, אמר מ"ה כי אינו יכול לשוב לארצו בגלל המלחמה, וכי כל משפחתו נמצאת בחבל טיגראי, שבו משתוללים הקרבות. בהחלטתו כתב הדיין יואב בר-לב כי על ממונה ביקורת הגבולות לעדכן את בית הדין אם יש מניעה כלשהי להרחיקו למדינתו.[72] כל זה על אף שהמוקד פנה עוד באוגוסט 2021 יחד עם ארגון היא"ס ישראל והקליניקה לזכויות פליטים באוניברסיטת תל אביב לשרי הפנים, החוץ והמשפטים דאז, איילת שקד, גדעון סער ויאיר לפיד בבקשה לקבוע מדיניות אי הרחקה בנוגע לאזרחי אתיופיה יוצאי חבל טיגראי. בנובמבר 2021 השיב לפנייתנו יוסי אדלשטיין, ראש מנהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין וההגירה כי "אזרחי אתיופיה ממוצא טיגראי אשר הגישו בקשה לפתיחת תיק המקלט שלהם בשל המצב השורר בחבל טיגראי יקבלו רישיון לפי סעיף 2א5 לחוק הכניסה לישראל עד לסיום הטיפול בפנייתם."[73] **חרף ההכרה של מדינת ישראל בסכנה הנשקפת**

[70] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-15 באוגוסט בעניינה של מוחזקת מס' 9184453.
[71] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-12 בספטמבר בעניינה של מוחזקת מס' 9184453.
[72] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-19 בדצמבר בעניינו של מוחזק מס' 9191628.
[73] לקריאת הפניה המלאה והמענה אליה.

לאזרחי אתיופיה יוצאי טיגראי, ביקש הדיין בר-לב לבדוק אם ניתן להרחיק את הבטום בחזרה לאתיופיה בעיצומה של מלחמת אזרחים. לא נערכו דיונים נוספים בעניינו של מ"ה, ויש לקוות כי הוא שוחרר על ידי ממונה ביקורת הגבולות ולא גורש לאתיופיה בעיצומה של המלחמה.

ג. מהגרים שנעצרו חרף קרבה מדרגה ראשונה לאזרחים ישראלים

ג"צ, אזרחית הפיליפינים, נעצרה על ידי פקחי הרשות בנובמבר 2021. ג"צ הגיעה לישראל לראשונה בשנת 2016 כעובדת סיעוד ובחלוף השנים אף הגישה בקשה למעמד בישראל מכוח חיים משותפים עם בן זוגה הישראלי. בקשתה לא אושרה, ורשות ההגירה קבעה כי עליה לעזוב את ישראל עד יוני 2021. בדיון הראשון שנערך בעניינה אמרה ג"צ:

*"אני מהפיליפינים. אני רוצה לחזור לפיליפינים. יש לי חבר ישראלי אבל בגלל הקורונה הליך הגשת הבקשה שלי התעכב. ההגירה עצרה אותי לפני יומיים. הגעתי לעבוד כאן כמטפלת. ...זה נכון, דחו לי בקשה, 3 פעמים הגשתי בקשה ודחו לי. לא היה לי עו"ד, אני לא ערערתי לבית הדין. זה נכון, אין לי ויזה בתוקף. מאז אפריל 2021. אני רוצה לחזור. אני רוצה ללכת לביהמ"ש בפיליפינים. **יש לחבר שלי את הדרכון. הדרכון נשאר אצל החבר שלי וגם הדברים שלי, הכול אצלו.** יש לי לחץ דם, חוץ מזה בסדר. בדקו אותי פה בכלא, יש לי תרופות. אני רוצה לחזור לכאן. אין לי מה להוסיף."*[74]

בדיון הבא טען עורך דינה של ג"צ שהיא מנהלת חיים משותפים עם אזרח ישראלי מזה שנים ארוכות, וכי השניים ממתינים למסמך הגירושין שלה מהפיליפינים כדי שיוכלו להירשם כראוי בישראל. נציג רשות ההגירה טען בדיון כי מאחר וג"צ ובן זוגה לא פנו לרשות כראוי, עליה להישאר במעצר עד שתורחק בחזרה לארצה. בהמשך לדברים אלו דחה הדיין רג'א מרזוק את בקשתה של צ'אבז להשתחרר מהמעצר.[75]

[74] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-25 בנובמבר 2021 בעניינה של מוחזקת מס' 9168656.
[75] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-7 בדצמבר 2021 בעניינה של מוחזקת מס' 9168656.

בדיון הבא שנערך בעניינה העידה ג"צ כי היא מוכנה לשוב לארצה וכי היא ממתינה לטיסה כמה שבועות:

"אני לא בקשר עם עו"ד אלא בן הזוג שלי. אני דיברתי עם חבר שלי שאחזור להכין את המסמכים שלי ושנגיש בקשה. ***חבר שלי שם את הדרכון שלי בחוץ בתיבה, זה היה לפני 3 שבועות. עד עכשיו לא קיבלתי עדכון מההגירה מתי הטיסה. אני מקווה שכמה יותר מהר. ההגירה לא יצרו איתי קשר..."***[76]

בשלב זה ג"צ הייתה עצורה חודש ימים, ולמרות שכבר בדיון הראשון היא אמרה שהיא מעוניינת לשוב לארצה, הדיין מרזוק לא הפנה כל שאלה לרשות בנוגע למועד הטיסה שלה. הדיון הבא בעניינה של ג"צ נערך כחודש לאחר מכן, שם היא אמרה כי בן זוגה מוכן להפקיד כסף עבור שחרורה, וכי בעת מעצרה היא חלתה בקורונה, אך כבר הספיקה להחלים. גם הפעם העידה ג"צ כי רשות ההגירה לא עדכנה אותה בנוגע למועד הטיסה לפיליפינים.[77]

בהחלטתו בעניינה של ג"צ פסק הדיין מרזוק:

"אומנם המוחזקת מצויה במשמורת מעל 60 יום, נסיבות המקימות עילת שחרור ממשמורת מכוח סעיף 13 ו (א)(4) לחוק הכניסה לישראל, יחד עם זאת לא ניתן להתעלם מהעובדה כי הרחקת המוחזקת הייתה אסורה מיום 8.12.2021 עד החלטה אחרת שניתנה על ידי ביה"ד לעררים כנטען יום 13.12.2021 בעקבות הליך הערר שיזמה המוחזקת. *המוחזקת בטיעוניה לא התייחסה לעובדות הנ"ל. סבורני בהתחשב גם במועד בו מסרה המוחזקת את דרכונה, ביום 29.11.2021, ובאיזון בין תכלית המשמורת לזכות המוחזקת לחירות סבורני כי על הממונה על ביקורת הגבולות למצות את הליך הרחקת המוחזקת.* ***לפיכך הנני מאשר את המשך ההחזקה במשמורת."***[78]

לא התקיימו דיונים נוספים בעניינה של ג"צ, וניתן להניח כי לאחר מכן גורשה בחזרה לפיליפינים. כל **זאת למרות שלא הייתה שום מחלוקת בכך שהיא ניהלה**

[76] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-23 בדצמבר 2021 בעניינה של מוחזקת מס' 9168656.
[77] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-30 בינואר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9168656.
[78] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-1 בפברואר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9168656.

חיים משותפים עם אזרח ישראלי, והזוג ניסה להסדיר את מעמדם החוקי בישראל.

מ"ד, אזרחית הפיליפינים, נעצרה על ידי פקחי הרשות ביולי 2022. בדיון שנערך בעניינה היא תיארה בפני הדיין יואב בר-לב את סיפורה:

"נכנסתי לישראל בשנת 2001 ומאז עבדתי כמטפלת עד 2006 ואז תפסו אותי כי הייתי לא חוקית והחזירו אותי לפיליפינים. ואז בשנת 2009 חזרתי לישראל אחרי שהתחתנתי עם דוד בשנת 2007 שנתיים נשארנו שם. ***ואחר כך הייתי בזוגיות, ובשנת 2016 התגרשנו, ואז סגרנו את הבקשה. ואחר כך ביקשנו לפתוח שוב את הבקשה אפילו שאנחנו גרושים. לא הצלחתי לסדר את המסמכים ואז בשנת 2019 סגרנו את הבקשה וזהו. אבל אנחנו עדיין יחד, אני מבינה שאני כבר לא חוקית הרבה שנים אבל הוא כל פעם אמר לי שהוא הולך למשרד הפנים אבל לא הלך****. אני לא רוצה לחזור אבל אני מבינה שאין מה לעשות. דיברתי עם דוד והוא אמר לי שקשה לו לסדר את העניין אבל אני רוצה להמשיך לעבוד, אבל מבינה שאין מה לעשות אז אני מוכנה ללכת, הדברים שלי בבית אני אבקש מדוד שיביא לי את הדברים לפה."*[79]

זהו הדיון היחידי שנערך בעניינה של מ"ד, ומכאן יש להניח כי גורשה לפיליפינים. הדיין בר-לב לא התייחס בהחלטתו לכך שמ"ד חיה בישראל במשך 19 שנים, לא התייחס לדבריה על כך שהגרוש שלה אמר לה כי ינסה להסדיר את מעמדה ולא עשה זאת, ולא נתן את דעתו על הכוח הבלעדי שיש לאזרחים ישראלים על בני זוגם הזרים תוך כדי ההליך המדורג להסדרת המעמד.

ב-4 באוגוסט 2022 נעצרה על ידי פקחי רשות האוכלוסין וההגירה **ס"ס**, אזרחית מולדובה שנכנסה לישראל לראשונה ב-1994. ס"ס אף קיבלה תעודת עולה לאחר שהציגה מסמכים המעידים כי נישאה לישראלי. ואולם אלו נלקחו ממנה לאחר שנעצרה בפשיטה משטרתית בבית בושת, והסתבר כי מסמכיה זויפו. בחלוף השנים יצאה ס"ס מישראל וחזרה אליה. ב-2010 היא הגישה בקשה להסדרת מעמד בישראל במסגרת חיים משותפים עם אזרח ישראלי. בקשתה אושרה ב-

[79] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-11 ביולי 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9182793.

2012, ב-2013 ניתנה לה אשרת עבודה, וב-2016 שודרג מעמדה לתושבת ארעית. עם זאת, ב-2017 ביקש בן זוגה להפסיק את ההליך המדורג. ס"ס ביקשה לערער על כך וטענה כי ספגה אלימות מבן זוגה. באפריל 2018 נפסק כי יש לאפשר לס"ס להגיש בקשה להסדרת מעמדה מטעמים הומניטריים. באוקטובר 2018 הבקשה שהגישה נדחתה על הסף. במסגרת הליכי הערעור של ס"ס נקבע כי ענייניה יתבררו רק לאחר שתצא מישראל, והיא אכן יצאה מהמדינה ב-2019. בינואר 2022 שבה ס"ס לישראל באשרת תייר. באוגוסט נתפסה ללא אשרה בתוקף ונלקחה למעצר.

בדיון הראשון שנערך בעניינה היא אמרה כי אימה שוהה בישראל ומצבה הרפואי קשה, וכי היא מבקשת לדבר איתה.[80] בדיון הבא שנערך בעניינה ייצג את ס"ס עו"ד אלון לייבוביץ'. עוה"ד הסביר כי אימה של ס"ס היא אזרחית ישראלית קשישה, וכי ס"ס הגיעה לישראל בתחילת השנה כדי לסעוד אותה. כל זאת לאחר שאימה נפלה בביתה והועברה לאשפוז גריאטרי אבל התעקשה לשוב לביתה, למרות שנקבע רפואית כי היא זקוקה לשיקום ואינה מסוגלת ללכת באופן עצמאי. מאז טיפלה ס"ס באימה, וברצונה להגיש בקשה נוספת למעמד מטעמים הומניטריים, כדי שתוכל לסעוד את אימה ולשהות בישראל כחוק. נציג המדינה בדיון טען כי על ס"ס לצאת מישראל, וכי תוכל לשוב רק אם בקשתה תאושר. הדיין אסף נועם ציין בפרוטוקול כי ס"ס אמרה בדיון את הדברים האלה, בשפה העברית:

"אתמול ראיתי את אימי, אף אחד לא יודע כיצד לטפל בה. אני האחרונה שנתתי לה טיפול, היא מאוד רזה. היא מפחדת על עצמה ורוצה שאגיע אליה הביתה. עשיתי הכול בשבילה חצי שנה, והיא הייתה במצב מצוין כשהייתי איתה. אנחנו עכשיו מחכים לאחי."[81]

בדיון הבא בעניינה, טען עורך דינה של ס"ס כי רשות האוכלוסין וההגירה מתנהלת בצורה בעייתית כשמצד אחד היא קובעת כי על ס"ס לצאת מישראל בזמן שבקשתה להסדרת מעמד נבחנת, ומן הצד האחר קובעת לה תור להגשת

[80] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-7 באוגוסט 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9184141.
[81] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-17 באוגוסט 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9184141.

הבקשה להסדרת המעמד בעוד כחצי שנה. נציג המדינה טען בדיון כי נקבעה לס"ס טיסה בליווי בחזרה לארצה, כי אינה משתפת פעולה עם הרחקתה. ס"ס עצמה אמרה בדיון:

"המצב של אימא שלי בבית האבות קשה מאוד. היא לא מקבלת תרופות נדרשות, הורידו לה בגדים והיא יושבת ערומה ואף אחד לא דואג לה. כשראיתי אותה בבית המשפט נבהלתי מהמראה שלה ומהיחס שהיא מקבלת מהמקום שבו היא נמצאת. אימא שלי כל יום אומרת ששלחו אותה לשם בשביל למות. היא לא רוצה לחכות כדי להישאר בבית האבות. כשטיפלתי באימא שלי, מצבה היה טוב והיא זקוקה לטיפול שלי."[82]

ב-28 בספטמבר 2022 הודיע עו"ד ליבוביץ' לבית הדין כי ברצונה של ס"ס לשוב לארצה יחד עם אימה, שהיא כזכור אזרחית ישראלית. נציג רשות האוכלוסין וההגירה הודיע ב-2 באוקטובר לבית הדין כי יתאם לס"ס טיסה, אך על אימה לשלם בעצמה עבור הכרטיס. נציג המדינה אף הציע עזרה בפנייה לסוכנות נסיעות. למרות נכונותה של ס"ס לשוב למולדתה, נראה כי המדינה התקשתה בתיאום הטיסה, וב-20 באוקטובר נערך עוד דיון בענייניה. ואלו דברים שיוחסו לס"ס בדיון:

"...לקחו את אימא שלה מהבית בכוח לבית אבות והיא נשארה בחוץ כשבתוך הדירה כל הבגדים והציוד והמסמכים. אימא שלה צריכה תרופות ולא נותנים לה אותן. היא קיבלה התקף לב ועשו לה אינפוזיה כי היא לא הרגישה טוב. האימא הגיעה לבקרה ולא נתנו לה להיכנס לגבעון.

יש לה אח שגר בקנדה ואמר לה ולאימה שהן צריכות ללכת למשרד הפנים כדי להאריך את הוויזה. אימא שלה הייתה בטיפול ארבעה חודשים של פסיכו-גריאטרי והיא לא הייתה צלולה ולכן לא יכלו ללכת למשרד הפנים."[83]

דבריה של ס"ס לאורך הדיונים מעידים על ההידרדרות במצבה של האם, שעלולה להיות תוצאה ישירה של מעצרה של ס"ס והחזקתה במשמורת במשך חודשים.

[82] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-21 בספטמבר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9184141.
[83] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-20 באוקטובר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9184141.

נראה כי דייני בית הדין שדנו בעניניה של ס"ס לא התרשמו מדברים אלו ובחרו להאריך פעם אחר פעם את צו המשמורת שלה.

הדיון האחרון בעניינה של ס"ס נערך ב-16 בנובמבר 2022, ובו היא העידה כי סירבה לעלות לטיסה שתואמה לה, כי הרשות מסרבת לאפשר לה לוודא שבידיה כל המסמכים האישיים החשובים שלה ושל אימה. בעקבות כך ממונה ביקורת הגבולות הודיע כי יתאם עבורה טיסה בליווי, ואליה תוכל להצטרף אימה, אם תרצה בכך.[84] בהיעדר החלטות נוספות, ניתן להניח כי לאחר למעלה מארבעה חודשי מעצר, ס"ס אכן גורשה חזרה למולדובה בליווי נציגי הרשות. לא ידוע מה עלה בגורל אימה החולה. לאורך כל השתלשלות האירועים הדיינים אסף נועם ורחל שרם לא ראו לנכון לאתגר את עמדת המדינה כי על ס"ס, שסועדת את אימה, אזרחית ישראלית קשישה, לצאת מישראל – זאת בעוד מצבה של אימה הולך ומידרדר. **בשום שלב לא נקבעו תנאים כלשהם לשחרורה של ס"ס, שיאפשרו לה לטפל באימה, ובמקביל להסדיר את מעמדה בישראל. בית הדין מקבל בשוויון נפש את ההודעה ש"ס תצא מישראל יחד עם אימה – על כל המשתמע מהטסה של אישה קשישה, הזקוקה לטיפול גריאטרי – ובלבד שס"ס תצא מישראל.**

ד. פגמים בדיונים ובהחלטות

ב-6 בפברואר נערך בבית הדין לביקורת משמורת דיון בעניינה של **א"מ**, אזרחית הודו שנכנסה לישראל כתיירת באפריל 2018 ולאחר מכן הגישה בקשה למקלט מדיני. באוגוסט 2021 נדחתה בקשתה של מייקל למקלט, והיא נעצרה בסוף ינואר 2022. בפתח הפרוטוקול המתעד את הדיון שנערך לה על ידי הדיין רג'א מרזוק מצוין כי בשל העדר מתורגמן על ידי חברת התרגום – המתורגמנית בדיון היא מוחזקת אחרת מהודו.[85] בדיונים בעניינה של **ש"א**, העצורה ששימשה כמתורגמנית, ציין הדיין מרזוק כי הוא עצמו תרגם עבורה את הדיון לאנגלית.[86]

[84] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-16 בנובמבר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9184141.
[85] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-6 בפברואר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9172956.
[86] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-6 בפברואר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9171248.

ב-15 בנובמבר נערך בבית הדין לביקורת משמורת דיון בעניינו של **ס"ו**, אזרח קמרון. הדיינת מירב פליישר לוי לא ערכה פרוטוקול, וכל מה שכתבה בהחלטתה הוא משפט אחד:

"בהמשך לדיון שהתקיים היום בפני, עד החלטה אחרת צו המשמורת ייוותר על כנו."[87]

כך, ללא שום תיעוד לדיון שאומנם התקיים ובניגוד מוחלט לנהוג בבית הדין ולעיקרון פומביות הדיון.

ב-9 באוגוסט 2022 הובא בפני בית הדין לביקורת משמורת **א"מ,** אזרח סודאן שהועבר למעצר מנהלי-הגירתי לאחר שריצה מאסר פלילי בגין עבירות סמים, וזאת בהתאם לנוהל רשות ההגירה בנוגע ל"מסתננים" מעורבים בפלילים. בתום הדיון האריכה הדיינת מירב פליישר לוי את צו המשמורת, וההחלטה הבאה בעניינו התקבלה ב-31 באוגוסט 2022. הדיינת פסקה:

"בהינתן שהמוחזק הועבר למשמורת ביום 8.8.22, ***וטרם הסתיימו 60 הימים העומדים לרשות המבקשת על מנת לנסות להרחיק את המוחזק מישראל****, ניתן יהיה לקיים דיון שישקול שחרור המוחזק ממשמורת בכפוף לתוכנית טיפולית לאחר דיון הביקורת השיפוטית שיערך במועדו ביום 1.9.22."*[88]

לא ברור כיצד הדיינת, שציינה בהחלטתה הראשונה כי מדובר באדם החוסה בישראל תחת הגנה קבוצתית ואינו מיועד לגירוש – החליטה לדחות את מועד הדיון בעניינו כדי לאפשר לרשות ההגירה לנסות להרחיקו מישראל בכל זאת. ההחלטה האחרונה בעניינו של א"מ התקבלה על ידי הדיין יואב בר-לב, שפסק בנובמבר 2022 על שחרורו בכפוף להשתתפות בתוכנית טיפולית בקהילה.[89]

בינואר 2022 פנתה עו"ד מיכל שוורץ מהמוקד לראשת בית הדין, הדיינת מיכל צוק-שפיר ולעו"ד אביטל שטרנברג, הממונה על משפט מנהלי במחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים. בפנייתה התריעה עו"ד שוורץ על התנהלותו המנוגדת לחוק של הדיין אסף נועם, שהחל להטיל באותו החודש "הוצאות ממונה

[87] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-15 בנובמבר בעניינו של מוחזק מס' 9189418.
[88] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-25 באוגוסט, 2022 בעניינו של מוחזק מס' 1441727.
[89] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-21 בנובמבר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 1441727.

ביקורת הגבולות" על מהגרים המוחזקים בכלא לפני גירושם מהארץ. צוות המוקד איתר חמש החלטות של הדיין נועם שבהן הטיל על אזרחי סין, הפיליפינים, גיאורגיה, ושני אזרחי תורכיה, הוצאות בסכומים שבין 7,000 ש"ח ל-20,000 ש"ח.[90] סכומי ההוצאות הוטלו באופן שרירותי, ללא בסיס עובדתי וללא סמכות, וזאת לאחר שנקבע בפסיקה שאין להטיל על אדם הוצאות כסנקציה עונשית בגין הפרת חוק הכניסה לישראל.[91] עוד באותו יום נענתה הפנייה על ידי ראשת בית הדין מיכל צוק שפיר. היא הפנתה להחלטות מתוקנות של הדיין, ובהן בוטל רכיב ההוצאות, ללא הסבר או הנמקה.

ה. מתמודדי נפש במעצר

בינואר 2022 נערך ל**מ"ו**, אזרח אתיופיה, שימוע בפני ממונה ביקורת הגבולות. בסוף השימוע הוחלט להעביר את מ"ו ממאסר פלילי, שריצה על עבירות תקיפה, למשמורת מנהלית לקראת גירוש. בדיון שנערך לו בבית הדין לביקורת משמורת, טען מ"ו כי הוא בכלל ישראלי.[92] כך היה גם בדיון הבא שנערך בענייננו. ב-27 במארס 2022 קבע הדיין יואב בר-לב כי מ"ו יפגוש פסיכיאטר שיעריך את מצבו. ואלו הדברים שאמר מ"ו בדיון ב-25 באפריל 2022:

"אני מרגיש בסדר ברוך השם. לא דיברו איתי עדיין מההגירה. אני מקבל טיפול רפואי. הוא נתן לי כדורים כדי שאוכל לישון יותר טוב כי קשה לי לישון. אני לא יודע מתי יש עוד פעם רופא. יש לי משפחה בישראל אבא שלי ואימא. אני לא בקשר איתם. אם אני משתחרר אני מתכוון לגור בירושלים יש לי איפה לגור שם זה בית של חברים שלי. אני 6 שנים בישראל מתוכם 5 שנים אני בכלא. ישבתי על גניבות של אוכל בעיקר. הייתי בכלא גם בגלל אלימות נגד המשטרה. הייתי בכלא ניצן במשך 5 חודשים ואז העבירו אותי לפה."[93]

ב-3 במאי 2022 פסק הדיין יואב בר-לב על שחרורו:

---

[90] מתוך פרוטוקולים בעניינם של מוחזקים מס' 9171377, 9171435, 9171428, 9171446 ו-, 9171452, שנערכו ב-יום 9 בינואר 2022.

[91] עע"מ דרקואה נ' משרד הפנים, נח(3) 354 (2004).

[92] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-30 בינואר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9074941.

[93] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-25 באפריל 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9074941.

"לאחר שבחנתי את עניינו של המוחזק ובשים לב למשך הזמן בו שוהה המוחזק במשמורת מבלי שקיים צפי להחלטה בבקשת המקלט שהגיש כפי שעולה מתגובת ממונה ביקורת הגבולות ***מצאתי כי תכלית המשמורת אינה מתקיימת בעניינו שעה שאין כל הליך הרחקה אפקטיבי המתנהל בעניינו."***[94]

מ"ו לא הצליח לגייס את הסכום שקבע הדיין בר-לב לערבות, ועל כן בדיון הבא שנערך בעניינו, ב-30 במאי 2022, שונו תנאי השחרור כך שהוטלה על מ"ו רק החתימה על ערבות עצמית.[95] זהו הדיון האחרון שנערך בעניינו ויש להניח כי הוא אכן שוחרר בישראל.

ב-23 ביוני 2022 הופיע בפני בית הדין לביקורת משמורת **ס"א**. מפרוטוקול הדיון עולה כי נסיבות מעצרו של ס"א וכן התנהלותו בדיון מעידים כי ייתכן שהוא סובל מהפרעה נפשית כלשהי:

"בית הדין: בית הדין הסביר למוחזק כי עכשיו בית הדין מבקש לדעת מי הוא, וביקש ממנו לומר את שמו ואת מספר הזיהוי שלו. ***יצוין כי בית הדין מתרשם ממסמכיו של המוחזק וגם מהשיחה עימו במסגרת הדיון, כי ייתכן ויש לו בעיה נפשית – הוא מדבר לעצמו, אגרסיבי, ועונה דברים שאינם קשורים****. הוסבר למוחזק כי עד שלא יחשוף את זהותו, וניתן יהיה לברר האם יש לו רישיון לשהות בישראל לא ניתן יהיה להתקדם בתהליך.*

דברי המוחזק במשמורת: המוחזק מסרב למסור את שמו ואת מספר הזיהוי שלו, התבקש מספר פעמים על ידי בית הדין להזדהות בפניו ושמר על שתיקה."

בהחלטתה ציינה הדיינת מירב פליישר לוי כי ס"א אינו רשום במערכות של רשות ההגירה, וכי ב-21 ביוני 2022 הוא נחשד שעלה לאוטובוס מבלי לשלם. בתגובה לחשד התעמת ס"א עם הכרטיסן ואיים על נהג האוטובוס. משטרה הוזמנה למקום האירוע, וס"א נעצר. לאחר שהמשטרה לא הצליחה לזהות אותו, הוא הועבר לידי רשות ההגירה. בשימוע שנערך לו טען ס"א כי הוא נמצא בישראל כבר 20 שנה, במהלכן ריצה עונש מאסר בכלא מעשיהו, וכי יש לו ילד בן 10 המתגורר בישראל, אבל שנים רבות אין לו קשר איתו. לא היו בידיו של ס"א

[94] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9074941.
[95] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-30 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9074941.

מסמכים מזהים כלשהם, ואף רשות ההגירה לא הצליחה לזהות אותו במערכותיה. **בתום השימוע הוא הועבר למעצר בכלא גבעון לצורך הרחקתו – זאת בזמן שלא ברור לאן מבקשת הרשות להרחיק אותו**. על אף שהדיינת פליישר לוי ציינה כי היא חוששת שס"א הוא מתמודד נפש, היא לא ראתה לנכון להעביר את החלטתה לידי הלשכה לסיוע משפטי במשרד המשפטים בבקשה שימנו לס"א עורך דין שייצג אותו ויסייע לו להסביר את עצמו מול בית הדין (ואולי אף יסייע בזיהויו), אלא הסתפקה בפנייה לשב"ס בבקשה שגורם רפואי מתחום בריאות הנפש יבחן את מצבו.[96]

בתום הדיון הבא שנערך בעניינו של ס"א ציינה הדיינת פליישר לוי כי בבדיקה שנעשתה על ידי ה-FBI ס"א, שטוען כי הוא אזרח ארצות הברית, לא זוהה ככזה, אבל קונסול ארה"ב צפוי לבקרו בימים הקרובים בניסיון נוסף לזהותו.[97]

מפרוטוקול הדיון שנערך לס"א ב-9 באוגוסט עולה כי מצבו הנפשי והיכולת שלו להתנהל מול בית הדין לא השתפרו:

"המוחזק מסרב למסור פרטים אישיים אודותיו, מאשר שנציג שגרירות ארה"ב ביקר אותו אך לא יודע מה קבע. ***המוחזק מרים את קולו על בית הדין, משתמש בתנועות ידיים מאיימות, אומר שאינו רוצה להגיע עוד פעם בפני בית הדין. אומר שכולם יודעים מי הוא, שיחזירו לו את המסמכים שלו, ושישלמו לו בגין זה שעצרו אותו כאן. עוד מוסיף שיש בתי ספר ומוסדות שנקראים על שמו ושייכים לו בישראל וגם אדמה, והוא דורש את השחרור שלו. המוחזק אומר שאם תוך שבוע לא יחזירו לו את המסמכים ולא ישחררו אותו יקרה משהו רע, הוא לא מוכן לומר מה יקרה."***

בהחלטתה ציינה הדיינת פליישר לוי כי ב-19 ביולי 2022 הובא ס"א לבדיקה פסיכיאטרית בשב"ס, אבל חתם כי אינו מעוניין להיבדק. זאת לאחר שב-5 ביולי 2022 נערכה לס"א בדיקה פסיכיאטרית ובה נמצא כי הוא עובד כמטפל בטקסים דתיים, וכי השיפוט שלו תקין.[98]

---

[96] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-23 ביוני 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.
[97] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-17 ביולי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.
[98] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-9 באוגוסט 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.

בדיון שנערך לס"א ב-1 בספטמבר 2022 נמשך אותו הדפוס: הוא טען בפני בית הדין כי הרשויות יודעות מיהו; הדיינת ניסתה להסביר לו כי זה לא המצב וביקשה ממנו להזדהות; ס"א צעק במהלך הדיון וסירב לתת פרטים אישיים.[99] לדיון הבא בעניינו סירב ס"א להגיע.[100] בדיון שנערך ב-23 באוקטובר חזרו ס"א והדיינת פליישר לוי על אותו הדיאלוג:

*"**המוחזק מתחיל להרים את קולו ולדבר לעצמו**, שכולם במשמורת יודעים מי הוא, הם משחקים משחקים והוא כבר רוצה לצאת מהמשמורת. **הוסבר פעם נוספת למוחזק כי עליו לחשוף את זהותו לפני כן, המוחזק כעס וחזר לאיים ולדבר לעצמו בקול רם.**"*

בהחלטתה ציינה הדיינת פליישר לוי כי מאחר שס"א מסרב לשתף פעולה עם רשות ההגירה בהליך הזיהוי שלו, "החל שב"ס בהליך זיהוי באמצעים חריגים הקיימים לרשות שב"ס". עוד הוסיפה הדיינת:

*"סירובו לשתף פעולה במסגרת הליך המשמורת, האגרסיביות בה נוהג במהלך שהותו במשמורת כעולה מדיווח הממונה האחרון, ואף הטון המאיים בו הוא התנהל מול בית הדין פעם אחר פעם במהלך הדיונים, יציאתו על דעת עצמו מדיון באחד המועדים הקודמים, סירובו להתייצב לדיון הקודם, כל אלו מלמדים כי המוחזק הינו אדם אלים, אשר אינו מציית לחוקים **ולא גילה כל תובנה למצבו. למוחזק חוסר הבנה לגבי המקום בו הוא נמצא, ומדיבוריו עולה הרושם כי זה מנותק מהמציאות על אף שפעמיים נבדק פסיכיאטרית וסירב לשתף פעולה.**"*[101]

גם בדיון הבא שנערך בעניינו של ס"א הוא סירב להזדהות, והדיינת פליישר לוי אישרה את צו המשמורת.[102] מפרוטוקול הדיון שנערך בעניינו של ס"א ב-8 בדצמבר עולה כי הוא היה מעורב ואף נפצע בקטטה בין מוחזקים בכלא. גם הפעם האריכה הדיינת פליישר לוי את צו המשמורת.[103] נכון לאפריל 2023 ס"א

[99] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-1 באוגוסט 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.
[100] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-29 באוגוסט 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.
[101] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-23 באוקטובר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.
[102] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-15 בנובמבר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.
[103] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-8 בדצמבר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.

עדיין במעצר. בפרוטוקול הדיון שנערך בעניינו בינואר 2023 ציינה הדיינת פליישר לוי: "המוחזק מסרב להזדהות בפני בית הדין, מדבר ללא קשר לדברים, לעצמו, מסתכל לתקרה, וממלמל."[104] לדיון שנערך בעניינו ב-9 בפברואר 2023 הוא סירב להגיע.[105] **החל בחודש פברואר 2023 מופיע ס"א בפני הדיין איתיאל גבעון. ביום 24 במאי 2022 ציין הדיין שהמוחזק "ממלמל משפטים ללא הקשר והיגיון". במשך 11 חודשים פוגשים דייני בית הדין את ס"א מדי חודש, ועל אף שלא ניכרה שום התקדמות בהליך הזיהוי שלו או שיפור כלשהו במצבו הנפשי, הם אינם מוצאים לנכון להעביר את ההחלטות ללשכה לסיוע משפטי על מנת שימנו לס"א עורך דין שיסייע לו לייצג את עצמו ולהתנהל מול בית הדין. הדיינים גם אינם תוהים בהחלטותיהם באשר לשאלת תכלית המשמורת של אדם שרשות ההגירה לא מזהה, ואף קיימת האפשרות שהוא בכלל בעל מעמד חוקי בישראל.**

מתמודד נפש נוסף שכלוא במעצר מנהלי-הגירתי לתקופה ממושכת הוא **ס"ל**, מהגר שמדינת אזרחותו אינה ברורה, שנמצא במעצר החל בספטמבר 2019 ועד ימים אלו (פברואר 2023). בדיון הראשון שנערך לס"ל הוא סירב להגיד מהי מדינת אזרחותו, וצוטט בפרוטוקול כאומר:

"אני יודע עצמי מאיפה אני."[106]

בפרוטוקול הדיון שנערך בעניינו של ס"ל בנובמבר 2019 הוא צוטט כאומר: *"המחשב יודע איפה נולדתי"*, ובנוסף לכך העירה הדיינת לירון קריספין בוקר: *"המוחזק מחייך ואומר שוב ושוב שמותב זה אינו השופט שלו ושיסרב להשיב לשאלות בית הדין."*[107] בפרוטוקול הדיון הבא ציינה הדיינת קריספין בוקר: *"כשנשאל האם יסכים לומר מהיכן הוא – פשוט התחיל לצחוק תוך שהוא מחווה עם ראשו לשלילה."*[108]

[104] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-15 בינואר 2023 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.
[105] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-9 בפברואר 2023 בעניינו של מוחזק מס' 9181777.
[106] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-25 בספטמבר 2019 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[107] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-5 בנובמבר 2019 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[108] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-4 בדצמבר 2019 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.

ב-7 בינואר 2020 ביקר צוות המוקד בכלא סהרונים כחלק מהפעילות השגרתית של המוקד לייצוג כלואים במשמורת. באותו הביקור פגשו חברות צוות המוקד את ס"ל והתרשמו כי דעתו אינה צלולה. בעקבות המפגש והעדויות הברורות למצוקתו הנפשית של ס"ל כפי שעלו מהפרוטוקולים, פנה המוקד לפליטים ולמהגרים ב-29 בינואר 2020 במכתב לראשת בתי הדין לפי חוק הכניסה לישראל, מיכל צוק-שפיר, בבקשה למנות לס"ל עורך דין או אפוטרופוס לדין במסגרת ההליך מול בית הדין לביקורת משמורת לצורך הגנה על זכויותיו הבסיסיות וכן לבחינת מצבו הנפשי.

לדיון שנערך בעניינו בפברואר סירב ס"ל להתייצב, ונציג שירות בתי הסוהר צוטט בפרוטוקול כאומר:

"פנינו למוחזק שוב ושוב, ביקשנו שייצא לדיון והוא מסרב בתוקף. אני חושש שאם אתעקש איתו הוא יפעיל אלימות. יש רקע קיים כבר בהפעלת אלימות מצידו."

נציגת רשות ההגירה, ורד אמסלם, אמרה בעקבות פניית המוקד כי אין לה התנגדות לכך שימונה לס"ל אפוטרופוס לדין. בעקבות דברים אלו כתבה הדיינת קריספין בוקר כי יש לפעול לבחינת האפשרות שימונה לס"ל אפוטרופוס לדין. ואולם מקריאת החוק, להבנתה, אין לבית הדין סמכות לקבוע זאת, ועל כן היא פונה ליועץ המשפטי לממשלה.[109]

במאי 2020 פנה המוקד ללשכת היועץ המשפטי לממשלה בבקשה להתקדם עם מינוי האפוטרופוס לדין לס"ל ולמתמודד נפש נוסף שהיה כלוא באותה העת במשמורת וגם לגביו פנתה הדיינת קריספין בוקר ליועץ המשפטי לממשלה בבקשה למינוי אפוטרופוס לדין. כשבוע לאחר מכן נמסרה מלשכת היועץ המשפטי לממשלה תשובה כי פנייתנו התקבלה. ב-20 במאי 2020 ענתה עו"ד שרה סיידלר ממחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים כי עניינם של שני המוחזקים נמצא בטיפול במשרד הרווחה, שנמצא בעומסי עבודה כבדים מאוד ובצמצום ניכר של כוח האדם עקב מגיפת הקורונה. כחודש לאחר מכן, ביוני

[109] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-24 בפברואר 2020 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.

2020, שוב פנה המוקד לעו"ד רז נזרי, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, בתזכורת למינוי אפוטרופוס לדין לס"ל ולמתמודד הנפש הנוסף ששהה באותה העת במעצר. בתגובה שוב השיבה עו"ד סיידלר, ביולי 2020, כי עניינם של שני המוחזקים נמצא עדיין בטיפול משרד הרווחה.

בפרוטוקול הדיון שנערך בעניינו של ס"ל ב-3 בספטמבר 2020 כתב הדיין רג'א מרזוק כי על הלשכה לסיוע משפטי להודיע עד לדיון הבא אם היא תייצג את ס"ל. בדיון שהתקיים ב-1 באוקטובר 2020 ייצגה עורכת הדין מיכל פומרנץ את ס"ל מטעם הסיוע המשפטי, אבל לדבריה ס"ל לא רצה שעורכת דין אישה תייצג אותו.[110] לדיון שהתקיים ב-22 באוקטובר הגיע עו"ד גילי אייזן במטרה לייצג את ס"ל, אבל הוא עזב את הדיון במהלכו וטען כי אינו מעוניין להיות מיוצג בפני בית הדין.[111]

בחודשים הבאים לא הייתה שום התקדמות בעניינו של ס"ל: לא התמנה עורך דין חדש לייצגו; הוא סירב לענות על שאלות הדיינים; עולה מההחלטות כי בריאיונות לקידום הרחקה שערכו לו ממוני ביקורת הגבולות טען ס"ל כי הוא אזרח סודאן, אבל טענה זו התבררה כמשוללת כל יסוד; ולדיונים שהתקיימו בחודשים פברואר ומארס 2021 הוא לא התייצב.[112] לדיון שהתקיים באפריל ס"ל הגיע, אך גם הפעם סירב לענות על שאלות הדיין רג'א מרזוק. בהחלטתו קבע הדיין כי על רופא מתקן הכליאה להמציא סיכום רפואי ביחס למצבו של ס"ל עד לדיון הבא.[113] לדיונים שהתקיימו במאי וביוני 2021 סירב ס"ל להתייצב.[114]

בדיון שהתקיים ב-22 ביוני שוב סירב ס"ל לענות על שאלות הדיין מרזוק, והדיין ציין בהחלטתו כי על ממונה ביקורת הגבולות לשים לב למוכנותו לצאת לסודאן.[115] כך, אחרי כמעט שנה במעצר, כאשר ברור לבית הדין מעל לכל ספק כי מצבו הנפשי של ס"ל אינו מאפשר לו לייצג את עצמו מול בית הדין, וכאשר לא ניכרת שום התקדמות ביכולתו של משרד הפנים להרחיק אותו למדינתו – לא

[110] מתוך הפרוטוקולים שנערכו ב-3 בספטמבר וב-1 באוקטובר 2020 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[111] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-22 באוקטובר 2020 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[112] מתוך הפרוטוקולים שנערכו ב-12 בנובמבר, 9 בדצמבר, 14 בינואר, 12 בפברואר ו-18 במארס בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[113] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-8 באפריל 2021 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[114] מתוך הפרוטוקולים שנערכו ב-4 במאי וב-9 ביוני 2021 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[115] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-22 ביוני 2021 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.

העביר הדיין מרזוק את המקרה פעם נוספת לסיוע המשפטי אלא בחר להזכיר לרשות ההגירה את "נכונותו" של ס"ל לצאת למדינה שלא ברור אם היא מדינת אזרחותו. בתום הדיון הבא שנערך לס"ל קבע הדיין מרזוק כי על שב"ס להמציא חוות דעת פסיכיאטרית חדשה וכן דו"ח של עובדת סוציאלית בעניינו.[116]

בדיון שנערך באוקטובר 2021 אמר ס"ל: *"אני לא רוצה עו"ד. אלוהים הוא עו"ד שלי."* חרף דברים אלו כתב הדיין מרזוק בהחלטתו: "*הממונה על ביקורת הגבולות יפעל לקידום הרחקת המוחזק על אף חוסר שיתוף פעולה מלא מהמוחזק."*[117] גם בהחלטת הדיין מרזוק בעניינו של ס"ל בפברואר 2022 נקבע כי על שב"ס להמציא חוות דעת פסיכיאטרית חדשה בעניינו.[118] בהחלטה שניתנה במארס 2022 ציטט הדיין מרזוק מחוות הדעת הפסיכיאטרית העדכנית שבה נכתב:

"המוחזק מוכר כחולה סכיזופרניה, נוטל טיפול לפי רישום. התמצאותו והכרתו תקינים בכל המובנים. משתף פעולה אפקט רגיל תואם מחשבה, לא מגלה מחשבות שווא. שולל הפרעות בתפיסה. ללא צורך בהשגחה."

החלטה זו הועברה לבקשת הדיין ללשכה לסיוע משפטי במשרד המשפטים לבחינת האפשרות למנות פעם נוספת ייצוג משפטי לס"ל – למעלה משנה לאחר הפעם הקודמת שבה בית הדין עשה זאת.[119] לדיון הבא בעניינו ס"ל סירב להתייצב. וכך כתבה הדיינת רחל שרם פלדור בהחלטתה:

"***אכן, המוחזק נתון במשמורת מזה תקופה ארוכה***, *אולם נסיבות המקרה מלמדות כי הרחקתו לא יוצאת אל הפועל, אך בשל סירובו של המוחזק בכל תוקף לצאת מישראל לארץ מוצאו, וכן עמד על סירובו זה אף במהלך הדיונים שנערכו בעניינו בפני בית הדין למשמורת, באומרו כי אינו מוכן לצאת מישראל על מנת להתחיל את דרכו בארץ מוצאו.* ***לא זו בלבד, אלא שהמוחזק סירב פעמים רבות, כמו גם היום, להתייצב לדיון בעניינו בפני בית הדין למשמורת.***

על כל אלה יש להוסיף כי כעולה מהמסמכים שהונחו לפניי, המוחזק סובל ממחלת הנפש סכיזופרניה והוא מטופל תרופתית. יוער כי נוכח מצבו המורכב

[116] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-27 ביולי 2021 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[117] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-14 באוקטובר 2021 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[118] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-6 בפברואר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[119] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-13 במארס 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.

ואשפוזו בעבר במחלקה פסיכיאטרית, נכונה בעבר הלשכה לסיוע משפטי במשרד המשפטים לייצג את המוחזק, אולם עקב סירובו לשתף פעולה אף עם מייצגיו, הודיעו הם על הפסקת הייצוג. כך נוצר מצב קשה במיוחד, שבו המוחזק נותר במשמורת תקופה ממושכת של שנתיים וחצי, עקב חוסר שיתוף פעולה מוחלט מצידו, מבלי שנמצא פתרון הולם למצבו.

הממונה על ביקורת הגבולות יפעל כדלקמן:

א. הממונה על ביקורת הגבולות יברר שוב עם לשכת הסיוע המשפטי את נכונותה לסייע למוחזק נוכח הנסיבות הייחודיות המתוארות לעיל. אכן, בצעד חריג, אישרה בעבר לשכת הסיוע המשפטי ייצוג למוחזק, אולם ניסיונותיה של עו"ד פומרנץ לסייע לו עלו בתוהו, נוכח סירובו לשתף פעולה. ***עם זאת, בהינתן הסיטואציה המורכבת שבה אנו נתונים, אשר מחד אין מקום להורות על שחרורו של המוחזק ומאידך הניסיונות להרחיקו מישראל נתקלים בחומה בצורה מצד המוחזק, נראה כי נכון יהא לבחון שוב את האפשרות שהמוחזק יזכה לייצוג משפטי מטעם לשכת הסיוע המשפטי, ובכך יימצא מזור בעניינו.***

ב. הממונה על ביקורת הגבולות יעדכן את בית הדין בדבר הצעדים שננקטו על ידו לטובת הרחקת המוחזק.

ג. הממונה על ביקורת הגבולות יבחן את האפשרות שאיש מקצוע מתחום בריאות הנפש, רצוי מומחה בתחום הפסיכיאטריה, ישוחח עם המוחזק באופן אישי על מנת להסביר לו את מצבו ומעמדו בישראל, וכן את הצפוי לו ככל שימשיך בסירובו לשתף פעולה עם הרחקתו. ייתכן שלמומחה בתחום בריאות הנפש יהיו הכלים הנדרשים על מנת ליצור שיח אמיתי עם המוחזק."[120]

וכך תיארה הדיינת רחל שרם פלדור את התנהלות הדיון הבא בעניינו של ס"ל:

"הוצע למוחזק כי תיבחן האפשרות למתן ייצוג משפטי מהסיוע המשפטי, אך המוחזק נרתע מכך ומביע קושי לשתף פעולה. כאשר הוסבר למוחזק כי נחוץ שיתוף הפעולה מצידו על מנת להיחלץ מהמצב שבו הוא נתון, שב ואמר כי רק

[120] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-12 באפריל 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.

אלוהים יוכל לסייע לו. כל ניסיון לדובב את המוחזק במהלך הדיון עלה בתוהו. יוער כי ניכר במהלך הדיון שהמוחזק מצוי באי שקט ובמצוקה."[121]

פרוטוקול הדיון שנערך בעניינו של ס"ל ב-29 במאי כולל בדיוק את אותם "דברי המוחזק" שיוחסו ללאמין ב-3 במאי. ואולם בהחלטה נכתב כי ס"ל סירב להופיע בפני הדיינת. בסוף החלטתה, כתבה הדיינת שרם פלדור:

"בשל מחלת הנפש ממנה סובל המוחזק טמון קושי גם בשחרורו, שכן בעטיה של אותה מחלה מרחפת מעל ראשו עננת מסוכנות ממשית לציבור. משכך, לעת הזו, ברי כי עילת השמתו של המוחזק במשמורת נובעת למעשה מהמסוכנות הצפויה לשלום הציבור במידה שישוחרר לדרכו. מסוכנות אשר מקורה אך ורק במחלת הנפש הקשה ממנה הוא סובל. עם מציאות זו לא ניתן להשלים. מצב הדברים אליו נקלע המוחזק מחייב איזון בין הצורך להגן על הציבור מפני המסוכנות הטמונה במחלת הנפש ממנה סובל המוחזק לבין שמירה על זכויותיו, כאשר השמתו במשמורת לתקופת זמן בלתי מוגבלת עשויה להוות פגיעה בלתי מידתית בזכויותיו הבסיסיות."

על כן הורתה הדיינת לשב"ס להמציא פעם נוספת חוות דעת פסיכיאטרית לס"ל.[122] בתום הדיון שנערך לס"ל ב-16 באוגוסט קבעה הדיינת שרם פלדור כי *"נכון יהא לבחון שוב את האפשרות שהמוחזק יזכה לייצוג משפטי מטעם לשכת הסיוע המשפטי במשרד המשפטים."*[123]

בהמשך אכן מונה לס"ל עורך דין מטעם הסיוע המשפטי, ובדיונים שנערכו בעניינו באוקטובר ובנובמבר 2022 נדונה סוגיית הזיהוי של ס"ל – ולראשונה מאז מעצרו הועלתה האפשרות לדאוג לס"ל לתרגום לשפת הדינקה המדוברת בדרום סודאן. ממונה ביקורת הגבולות טען כי על ס"ל לדאוג בעצמו לתרגום, אולם הדיינת שרם פלדור פסקה: *"...בשל מורכבות המקרה, על כלל היבטיו, כך או כך, האחריות להבאת מתורגמן, במסגרת המתווה המוסכם, רובצת לפתחה של המדינה וממילא איננה מוטלת על המוחזק. יתרה מכך, בחלוף למעלה משלוש שנים שבהן*

[121] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[122] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-29 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[123] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-16 באוגוסט 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.

המוחזק נתון במשמורת, דומה כי הגיעה העת כי כל זרועות המדינה ישלבו ידיים למציאת פתרון מעשי בעניינו של המוחזק".[124]

רק במאי 2023 שוחרר ס"ל ממעצר.

ו. מהגרים שנותרו במעצר עקב קשיים טכניים

ב-28 בנובמבר 2021 נעצרו בני הזוג **ד"א** ו**ג"ב**, אזרחי הפיליפינים, על ידי פקחי רשות ההגירה. שניהם נכנסו לישראל כעובדי סיעוד ונשארו במדינה שלא כדין גם אחרי שמעסיקיהם נפטרו. בדיון הראשון בעניינה של ג"ב יוחסו לה הדברים האלה:

"מרגישה בסדר. מודעת לשהייתה בישראל שלא כדין ולעבודתה בישראל שלא כדין, וכן לכך שעליה לעזוב חזרה למדינתה. מבקשת לקבל את חפציה ואת כספה הנמצא בבנק. בנוסף, מבקשת כי טיסתה לפיליפינים תתואם עם טיסת בעלה, ד"א, אף הוא מוחזק כעת במשמורת בגבעון ומיועד להרחקה לפיליפינים. כמו כן, מבקשת לדבר עם בעלה במהלך שהותם בגבעון."[125]

בדיונים שנערכו לשניהם כחודש לאחר מכן, ד"א וג"ב צוטטו כאומרים כמעט את אותם הדברים בדיוק, כך במקרה של ד"א:

"מרגיש בסדר. מודע לשהייתו בישראל שלא כדין ולעבודתו בישראל שלא כדין, וכן לכך שעליו לעזוב חזרה למדינתו. מבקש לקבל את חפציו בהקדם האפשרי ולפני טיסתו לפיליפינים. בנוסף, מבקש כי טיסתו לפיליפינים תתואם עם טיסת בת זוגו, ג"ב, אף היא מוחזקת כעת במשמורת בגבעון ומיועדת להרחקה לפיליפינים. ***נאמר לו כי ייתכן שתהיה לו טיסה לארצו ביום 6.1.2022. הוא מקווה מאוד לטוס מהר חזרה לביתו.***"[126]

---

[124] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-13 בנובמבר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9113129.
[125] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-29 בנובמבר 2021 בעניינה של מוחזקת מס' 9168954.
[126] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-27 בדצמבר בעניינו של מוחזק מס' 9168953.

הדיונים הבאים בעניניהם נערכו ב-24 בינואר, שני בני הזוג הביעו תמיהה מדוע עוד לא תואמה עבורם טיסה חזרה לארצם, ובזמן שחלף נדבקה ג"ב בכלא בנגיף הקורונה. וכך צוטטה בפרוטוקול:

"מרגישה חולה מאחר שנדבקה בווירוס הקורונה. ***מבקשת בכל לשון של בקשה לשוב לביתה כמה שיותר מהר. איננה מבינה מדוע במשך חודשיים לא מצאו טיסה חזרה לביתה."***[127]

כך צוטט בן זוגה, ד"א:

"מרגיש בסדר. ***מבקש בכל לשון של בקשה לשוב למדינתו לאחר חודשיים במשמורת. נמצא זמן רב מדיי במשמורת ואינו מבין מדוע לא מטיסים אותו ואת אישתו חזרה לפיליפינים.*** *אישתו נעשתה חולה במהלך שהותה במשמורת."*[128]

ההחלטה האחרונה בעניינם של בני הזוג התקבלה ב-8 בפברואר, ויש להניח כי לאחר מכן, **אחרי למעלה משלושה חודשים במעצר – אשר לכל אורכו הצהירו השניים כי הם מעוניינים לשוב לארצם** – אכן תואמה עבורם טיסה לפיליפינים.

גם **ס"ז**, אזרח סין, הוחזק במעצר כמה חודשים עקב עיכובים שנבעו ממגיפת הקורונה. ס"ז נכנס לישראל בדצמבר 2015 כשף מומחה באשרת עבודה, ועבד כחוק עד לאוגוסט 2020. ב-13 בפברואר 2022 עצרו אותו פקחי רשות ההגירה, ערכו לו שימוע והעבירו אותו למעצר בבית הכלא גבעון. **בדיון הראשון בעניינו טען עורך דינו כי התרגום לסינית היה לא מדויק**. ס"ז אמר את הדברים האלה:

"אני לא ידעתי שאסור להישאר בישראל ללא אשרה בתוקף. ***בעל הבית אמר שאני יכול להמשיך לעבוד בישראל. אני לא רוצה לחזור לסין, אם אחזור יבואו דברים רעים****, אני רוצה להישאר בישראל. הוויזה שלי הסתיימה,* ***ביקשתי מבעל הבית להגיש בקשה אמר לי שלא לדאוג שאמשיך לעבוד****. הבריאות שלי בסדר לפעמים יש כאבי קיבה, לא לוקח תרופה.* ***אין לי פה דרכון, לא יודע בדיוק או אצל חברים או אצל בעל בית."***

[127] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-24 בינואר בעניינה של מוחזקת מס' 9168954.
[128] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-24 בינואר בעניינו של מוחזק מס' 9168953.

בתום הדיון פסק הדיין רג'א מרזוק על המשך כליאתו של ס"ז, ובהחלטתו לא הייתה שום התייחסות לכך שדבריו של ס"ז העלו את החשד שמא הוא נוצל על ידי מעסיקו – שייתכן ואף מחזיק בדרכונו בניגוד לחוק.[129]

בדיון הבא בעניינו הביע ס"ז רצון לשוב לארצו:

"אני לא הייתי בקשר עם העו"ד. בוס חייב לי כסף, עוד לא החזיר לי. אני מסרתי דרכון להגירה. העו"ד מטפל בעניין הכסף. ***ההגירה עוד לא אמרו לי מתי טיסה."***

בהחלטתו פסק הדיין מרזוק כי עד לדיון הבא יצטרכו נציגי רשות ההגירה לפרט את הצעדים שעשו לקידום הרחקתו של ס"ז לסין.[130] בדיון שנערך ב-26 באפריל, אמר ס"ז:

"אני מבין את הודעת משרד הפנים מיום 25.4.2022 לפיה הוגשה בקשה לתיאום טיסה, אולם עדיין אין טיסות סדירות לסין בשל מגפת הקורונה. ***אני פה כבר חודשיים וחצי, אם ימשיך המצב הזה אני אמשיך להיות פה? כל כך הרבה זמן אני פה, יש לי כאבי ראש, אני לא עובד וזה מדאיג אותי מאוד."***

בהחלטתו, התייחס הדיין יוסי ברדא להודעת רשות ההגירה, לפיה מאחר וטרם חלפו 60 יום ממעצרו של ס"ז, אין עילה לשחרורו:

"חרף טענת הממונה על ביקורת הגבולות, עד כה שהה המוחזק במשמורת למעלה מ-60 ימים ללא צפי נראה לעין באשר להרחקתו מישראל. אשר על כן, ככל שלא יורחק המוחזק מישראל בתוך 7 ימים ממועד החלטה זו, יישקל שחרורו מישראל."[131]

נראה כי המחלוקת בין רשות ההגירה לדיין ברדא נמשכה, כפי שעולה מהחלטתו ב-2 במאי:

"כאמור בהחלטתי מיום 26.4.2022, המוחזק שוהה במשמורת למעלה מ-60 ימים, שכן צו המשמורת ניתן ביום 13.2.2022. ...יודגש כי מניין

[129] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-17 בפברואר, 2022 למוחזק מס' 9173783.
[130] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-16 במארס, 2022 למוחזק מס' 9173783.
[131] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-26 באפריל, 2022 למוחזק מס' 9173783.

המועדים הקבועים בסעיף 13ו(א)(4) לחוק הכניסה לישראל התשי"ב -1952 3 אינו מהמועד בו נשלחה בקשה לתיאום טיסה עבור המוחזק אלא מהיום בו המוחזק נכנס לראשונה למשמורת, כדברי לשון הסעיף "הוא שוהה במשמורת יותר מ-60 ימים ברציפות. ...בעניינו שוהה המוחזק במשמורת במשך יותר מ-60 ימים, ולדברי הממונה על ביקורת הגבולות טרם נקבעו טיסות לסין עקב מצב הקורונה במדינתו זו."[132]

הדיון הבא בעניינו של ס"ז נערך ב-15 במאי, ובו הוציא ממונה ביקורת הגבולות הודעת שחרור לס"ז בכפוף להפקדת ערבות בסך 20 אלף ש"ח והתייצבות שבועית בלשכת רשות ההגירה. היה זה הדיון האחרון בעניינו של ס"ז, **ויש לשער כי בחלוף שלושה חודשים במעצר – במהלכם מדינתו הייתה סגורה עקב התפשטות מגיפת הקורונה – הוא אכן שוחרר.**[133]

ב-22 בדצמבר 2021 נעצר **מ"א**, אזרח גאנה, על ידי פקחי רשות ההגירה בזמן שעבד בניקיון. מ"א נכנס לישראל לראשונה ביוני 2019 באשרת תייר וכחודש לאחר מכן הגיש בקשה למקלט. הליך המקלט של מ"א הסתיים בדחייה בנובמבר 2021. בשימוע שנערך לו לאחר שנעצר הוא העיד כי ידע שהוא שוהה בישראל שלא כדין. בדיון הראשון שנערך בעניינו בבית הדין לביקורת משמורת, טען נציג רשות ההגירה, צביקה ימיני, כי הוצע למ"א לעבור בביתו בטרם הועבר לכלא גבעון כדי לאסוף את חפציו, אך הוא סירב. על כן הוא רואה במ"א כמי שאינו משתף פעולה עם הרחקתו – מאחר שלדברי מ"א, הדרכון שלו נמצא בביתו. כמו כן טען ימיני כי מ"א סירב למלא בקשה למסמכי נסיעה לארצו. לעומת זאת, מ"א עצמו טען בדיון כי הוא מוכן לצאת מישראל וכן לחתום על מסמכי הנסיעה.[134]

הדיון הבא שהתקיים בעניינו של אוקירי נערך בפברואר 2023, ובו אמר מ"א:

"אני בקשר עם העו"ד, החבר שלי לא מצא את הדרכון, ***ההגירה נתנו לי מסמכים אני מילאתי את המסמכים*** *אני לא זוכר את התאריך.* ***אני רוצה לעזוב***

[132] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-2 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9173783.
[133] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-15 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9173783.
[134] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-30 בדצמבר 2021 בעניינו של מוחזק מס' 9170495.

__לארצי__. עשיתי בדיקת קורנה ראשונה הייתה שלילית, עשיתי שנייה ממתין לתשובה."[135]

ב-28 בפברואר נערך דיון נוסף בעניינו של מ"א, ובו הוא העיד כי נפגש עם קונסול גאנה ואמר לו כי הוא לא יודע היכן נמצא הדרכון שלו. בהחלטתו, ציין הדיין רג'א מרזוק כי רשות ההגירה מסרה שאכן מ"א מילא את טופס הבקשה למסמכי הנסיעה ב-11 בינואר 2023, אך מאחר ששלטונות גאנה יודעים כי היה ברשותו דרכון, יש קושי בהנפקת מסמכי נסיעה חדשים עבורו.[136] בדיון שנערך ב-27 במארס אמר מ"א:

"אני מרגיש בסדר תודה, יש לי עורך דין אני לא יודע למה הוא לא הגיע דיברתי איתו. __בשבוע שעבר מילאתי את המסמכים שביקשו ממני ונתתי את כל המידע שיש לי__. נפגשתי עם הקונסול לדעתי זה היה בחודש פברואר אבל לא זוכר את היום המדויק. היה לי דרכון אבל אני לא יודע איפה הוא. אני כבר רוצה לחזור לגאנה."

מנגד טען בדיון נציג רשות ההגירה צביקה ימיני:

"ב-24.2.22 נפגש המוחזק עם קונסול גאנה במתקן המשמורת. האחרון מסר שיעביר דו"ח מפורט אך עד היום טרם קיבלה המשיבה את הדו"ח העדכני. __המוחזק הבטיח מספר פעמים שבא כוחו יביא את דרכונו למתקן המשמורת ועד היום לא הציג אותו, ויש לראות בזה חוסר שיתוף פעולה__... כמובן שבמקביל אנחנו פועלים מול הקונסוליה להוצאת מסמך חדש. לאור התנהלות המוחזק לאורך כל תקופתו במשמורת והקשיים שנערמו מול הקונסוליה לאור זאת שהובא לידיעתה שיש למוחזק דרכון תקף מחוץ לכותלי המתקן, אבקש לשוב ולאשר את צו המשמורת."

הדיין יואב בר-לב נעתר לבקשת ימיני ואישר את צו המשמורת, זאת אף שחלפו למעלה מ-60 יום מאז שמ"א נעצר.[137] בדיון שנערך ב-14 באפריל 2022 התקיים "קרב גרסאות" בין מ"א לימיני בנוגע לאופן מילוי הטפסים לבקשה למסמכי נסיעה

[135] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 בפברואר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170495.
[136] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-27 בפברואר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170495.
[137] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-27 במארס 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170495.

עבורו – עובדה שערערה את מידת שיתוף הפעולה של מ"א עם הליכי ההרחקה. גם בתום הדיון הזה האריך הדיין בר-לב את צו המשמורת.[138] ב-9 במאי 2022 נערך דיון נוסף בעניינו של מ"א ובו הוא אמר:

"דיברו איתי מהגירה. זה היה אחרי פסח. הם נתנו לי למלא מסמכים. מילאתי הכול כמו שביקשו ממני אבל לא אמרו לי מתי אני יוצא מפה. כשההגירה הגיעו אליי שאלתי אותם אבל הם עדיין לא נתנו לי תשובה. אני רוצה לגאנה. אני אפילו שלחתי את הדברים שלי. אני רק רוצה לצאת לגאנה."

גם בתום הדיון הזה, שנערך כמעט חצי שנה לאחר שמ"א נעצר, האריך הדיין בר-לב את צו המשמורת.[139]

בדיון הבא בעניינו של מ"א, שנערך ב-30 במאי 2022, טען ממונה ביקורת הגבולות כי יש למנות את 60 הימים שאחריהם ניתן לשחרר מוחזקים ממשמורת לפי חוק הכניסה לישראל רק החל ב-26 באפריל 2022 – היום שבו מילא מ"א כראוי את טופסי הבקשה למסמכי נסיעה. בתום הדיון שוב האריך הדיין בר-לב את צו המשמורת.[140] בדיון שנערך בעניינו של מ"א ב-20 ביוני 2022 קבע הדיין בר-לב תנאים לשחרורו. מאחר שהיה זה הדיון האחרון בעניינו, ייתכן שמ"א אכן שוחרר, או לחלופין הועלה לבסוף על טיסה למולדתו – **למעלה מחצי שנה לאחר שנעצר**.[141] בעניינו של מ"א, כמו גם בעניינו של ס"ז, נקטה רשות ההגירה בפרשנות, שיש למנות את 60 הימים במשמורת, המהווים עילה לשחרור – בהתאם למידת "שיתוף הפעולה" של המהגר עם הליכי ההרחקה (במקרה של מ"א) או בהתאם לצעדים שנקטה הרשות להרחקתו (במקרה של ס"ז) ולא ככתוב בחוק: בהתאם למועד שבו נעצרו.

עוד מהגר שנותר במעצר מנהלי-הגירתי זמן ממושך למרות נכונותו לשוב למולדתו הוא **צ"ב**, אזרח גאנה. צ"ב נעצר בדצמבר 2021 על ידי פקחי רשות ההגירה, לאחר ששהה בישראל שלא כדין. כבר בינואר 2022 הודיע צ"ב כי מסר את דרכונו לפקידי ההגירה וכי הוא מוכן לשוב לגאנה. בפברואר נלקח צ"ב לשדה

[138] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-14 באפריל 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170495.
[139] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-9 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170495.
[140] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-30 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170495.
[141] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-20 ביוני 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170495.

התעופה לצורך הרחקתו לגאנה, ושם גילה כי לדרכונו – שכבר לא היה בתוקף – צורפה תעודת מעבר ישראלית. צ"ב טען כי הוא חושש שייעצר בגאנה אם ינסה להיכנס למדינה עם תעודת המעבר הזאת ונציגת חברת התעופה אתיופיין איירליינס טענה כי לא ניתן להנפיק לו כרטיס טיסה בשעה שהוא מסרב לטוס, וכן שאין כל סיבה להטיס אזרח גאנה עם תעודת מעבר מפני שלגאנה יש שגרירות בישראל. עו"ד עמית סול שייצג את צ"ב אף פנה לשגרירות גאנה בישראל, והשגרירות מסרה כי רשויות גאנה יתירו כניסה לגאנה רק עם מסמכי נסיעה גנאיים בתוקף.[142] בדיון שנערך בעניינו של צ"ב במארס 2022 טענו נציגי רשות ההגירה שרשויות גאנה אישרו את הרחקתו של צ"ב עם דרכונו הגנאי פג התוקף ועם מסמכי נסיעה ישראליים.[143]

בסוף מארס 2022 הסכים צ"ב לשלם 140 דולר עבור הרחקתו, בהתאם לדרישת רשות ההגירה. עם זאת, בתחילת אפריל ציינו נציגי רשות ההגירה בפני בית הדין כי אף שלצ"ב נרכש כרטיס טיסה, הוא סירב לצאת מתאו כדי להגיע לשדה התעופה, וכך סוכלה הרחקתו. **בפרוטוקול הדיון שנערך בעניינו של צ"ב ב-14 באפריל 2022 לא מופיעים דברי המוחזק או דבריהם של נציגי ההגירה אלא רק החלטתו של הדיין יואב בר-לב, שציין: "היום הובא המוחזק בפני והתקיים דיון בנוכחות הצדדים."[144] גם לדיון שנערך בעניינו של צ"ב ב-9 במאי 2022 אין שום תיעוד, מלבד החלטתו של הדיין בר-לב להאריך את צו המשמורת.[145] גם לדיון בעניינו ב-30 במאי 2022 אין תיעוד, אלא שהפעם הדיין בר-לב קבע תנאים לשחרורו, וזאת לאחר שקבע כי "נכון לעת הזו לא מתקיים בעניינו של המוחזק הליך הרחקה אפקטיבי."[146] לאחר כחצי שנה במשמורת**, נראה כי צ"ב אכן שוחרר.

[142] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-22 בפברואר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170734.
[143] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-22 בפברואר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170734.
[144] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-14 באפריל 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170734.
[145] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-9 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170734.
[146] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-30 במאי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9170734.

במהלך 2022 הוחזקו במתקני המשמורת לפחות שמונה עצורים ועצורה אחת תקופה של יותר משנה.[147]

י"ג, אזרחית קזחסטן, נכנסה לישראל לראשונה במאי 2001 כתיירת ונשארה במדינה ללא אשרה עד אוגוסט 2011, אז יצאה מהארץ ושבה כחודשיים לאחר מכן, לאחר שבמהלך 2010 הגישה בקשה למעמד בישראל מטעמים הומניטריים משום שאימה המבוגרת היא אזרחית ישראלית, אלמנה הזקוקה לעזרתה. ביולי 2013 ניתנה לי"ג אשרת תייר מסוג ב2, ובנובמבר 2015 בקשתה למעמד נדחתה סופית, והיא נדרשה לצאת מישראל. י"ג נשארה בישראל, וביולי 2021 נעצרה על ידי פקחי רשות ההגירה ונלקחה למעצר בכלא גבעון. בדיון הראשון שנערך לה אמרה י"ג לדיינת מירב פליישר לוי כי ברצונה להגיש בקשה למעמד מתוקף חיים משותפים עם בן זוגה הישראלי. עוד אמרה כי אין לה קשר עם אף אדם בקזחסטן ועל כן היא מבקשת שלא ירחיקו אותה לשם.[148] גם בדיון הבא שנערך לה אמרה י"ג כי כל משפחתה בישראל, וכי היא מבקשת להישאר במדינה, והיא עובדת על הגשת בקשה נוספת למעמד מטעמים הומניטריים.[149] בדיון שנערך בעניינה של י"ג באוקטובר 2021 טענה עורכת דינה אריענה פינסקר לרר כי חוסר שיתוף הפעולה של י"ג עם ההרחקה נבע מהמצוקה וההלם שגרמה לה הכליאה במשמורת. עו"ד פינסקר לרר טענה כי הימצאותה של י"ג במשמורת מקשה על הגשת הבקשה למעמד מטעמים הומניטריים, שעבורה עליה לאסוף מסמכים ואסמכתאות, והציעה כי י"ג תשוחרר בכפוף להפקדת ערבות של 3,000 ש"ח. הדיינת פליישר לוי לא קיבלה את הטענות ופסקה על הארכת צו המשמורת.[150]

---

[147] מוחזק מס' 9164193 שנכלא בספטמבר 2021 ושוחרר; או לחלופין גורש בנובמבר 2022; מוחזק מס' 9071855 שהועבר למשמורת בינואר 2022 לאחר שריצה מאסר פלילי, ונכון למועד כתיבת הדוח עוד מוחזק במעצר; מוחזק מס' 9113129 שנכלא בספטמבר 2019 ונכון למועד כתיבת הדוח עוד מוחזק במעצר; מוחזק מס' 1468605 שנכלא ביולי 2019 וגורש במארס 2022; מוחזק מס' 1240636 שנכלא במארס 2018 וגורש ביוני 2022; מוחזק מס' 9124885 שנכלא בדצמבר 2020 וכל הנראה גורש ביולי 2022; מוחזק מס' 9101769 שנכלא בפברואר 2021 ושוחרר במארס 2022; מוחזק מס' 9148305, שנכלא בפברואר 2021 וכל הנראה גורש בפברואר 2022; ומוחזקת מס' 9161618 שנכלאה ביולי 2019 וכל הנראה גורשה בספטמבר 2022.

[148] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-2 באוגוסט 2021 למוחזקת מס' 9161618.

[149] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-30 באוגוסט 2021 למוחזקת מס' 9161618.

[150] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-4 באוקטובר 2021 למוחזקת מס' 9161618.

בדיונים הבאים שנערכו לי"ג התברר כי הגשת הבקשה ההומניטרית שלה התעכבה כי לא היה ברשותה דרכון בתוקף. בדיון שנערך לי"ג בדצמבר 2021 נאמר כי נקבעה לי"ג טיסה לארצה, אך היא אמרה כי אינה מתכוונת לעלות עליה וביקשה להשתחרר בכפוף להפקדת ערבות.[151] בינואר 2022 הוגשה לבסוף בקשתה של י"ג למעמד מטעמים הומניטריים, ועל כן בדיון שנערך בעניינה בפברואר 2022 חזרה עורכת דינה של י"ג על בקשתה לשחרור בכפוף להפקדת ערבות. מנגד טען הממונה על ביקורת הגבולות:

"אשרה של המוחזקת פגה עוד בשנת 2014, ומאז היא שוהה בישראל ללא אשרה. המוחזקת מנסה להיאחז בבקשות חוזרות ונשנות כדי להשתקע בישראל, בקשות רבות שנדחו, תוך דין עצמי של המוחזקת שלאחר כל דחיית בקשה נותרת לשהות בישראל בניגוד לחוק וכן בהיותה במשמורת היא מסרבת לטוס. ניתן להגיש ולבחון בקשות גם בהיעדרה ואין בכך כדי למנוע הרחקה. כיום היא בסטטוס טיסות בליווי בשל סירוביה הקודמים. בנסיבות אלו נבקש לאשר את צו המשמורת."

על דברים אלו השיבה עו"ד פינסקר לרר:

"הסיבה להישארותה בישראל היא שהוריה הם ישראלים. היא לא הגיעה לשם עבודה, וטבעי שאדם מבקש לשהות לצד קרוביו. הטיסה האחרונה שתואמה לה נערכה למרות שהיה ידוע על הגשת בקשה על ידה בנושא, ולכן אין לראות בכך חוסר שיתוף פעולה."

על דברים אלו הוסיפה י"ג בעברית:

"הגעתי לישראל כיוון שההורים שלי כאן. שאלתי בקונסוליה האם אוכל להגיע יחד איתם, ונמסר לי שהם יעלו, ואחר כך אני אוכל לבוא גם. ההורים שלי חשובים לי מאוד – גרתי איתם ועזרתי להם. יש לי עוד קרובים בישראל ואני בקשר טוב איתם. אני רוצה להיות מועילה כאן."

[151] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-27 בדצמבר 2021 למוחזקת מס' 9161618.

בתום הדיון פסק הדיין אסף נועם על הארכת צו המשמורת.[152] בדיונים הבאים י"ג לא הייתה מיוצגת ולא ניכרה כל התקדמות בענייניה – בקשתה למעמד עוד לא הוכרעה, ממונה ביקורת הגבולות המשיך לטעון כי עליה לצאת מישראל ולהמתין לתשובה בארצה, והדיין אסף נועם לא מצא טעמים להתערבות בצו המשמורת. הדיון האחרון שנערך בעניינה של י"ג התקיים בספטמבר 2022 – למעלה משנה לאחר מעצרה. גם בסופו הדיין אסף נעם פסק על הארכת צו המשמורת, ועל כן נראה כי לאחר מעצר ממושך, ועל אף שזיקתה לישראל הובהרה בכל דיון, י"ג גורשה חזרה לקזחסטן, בה איש לא חיכה לה.[153]

ק"פ נכנס לישראל בשנת 2010 והגיש בקשה למקלט מדיני. בקשתו נדחתה באוגוסט 2019, ובפברואר 2021 נדחה ערר שהגיש, ונקבע שעליו להתייצב ביחידה לעזיבה מרצון ולקדם את יציאתו מישראל. בספטמבר 2021 הוא נעצר על ידי פקחי רשות ההגירה והועבר למעצר בכלא גבעון. כל הזמן הזה מדינת מוצאו של ק"פ נותרה לא ידועה.

הדיונים הראשונים שנערכו בעניינו של ק"פ לא שפכו אור על מדינת מוצאו. הפרוטוקולים הקצרים מעידים כי ק"פ התקשה בהתקשרות עם עורך דין שייצג אותו ומסר לבית הדין שמות שונים של עורכי דין שאמורים לטפל בענייניו, ובהמשך נאלץ להסביר מדוע עורכי דין אלו לא הגיעו לדיון. כך למשל כלל הפרוטוקול שנערך לק"פ ב-14 בדצמבר 2021 את "דברי המוחזק":

***"אני יודע העו"ד לא מגיעה**. ההגירה אמרו לי לפני שבועיים יצלמו אותי, לא חזרו אלי."*

ועוד כלל הפרוטוקול שנערך בעניינו של ק"פ ב-6 בפברואר 2022 את "דברי המוחזק" האלה: ***"אני בקשר עם העו"ד שלי."***

גם הפרוטוקול שנערך ב-4 באפריל 2022 כלל את דברי המוחזק שנגעו להיעדר הייצוג שלו: *"אני מבין שעורכת הדין שלי הייתה פה ולא התאפשר לה להיכנס, אני מבקש שהיא תהיה בדיון."*

---

[152] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-7 בפברואר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9161618.
[153] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-4 בספטמבר 2022 בעניינה של מוחזקת מס' 9161618.

והדיון שנערך בעניינו של ק"פ ב-11 באפריל 2022 החל באיחור לאחר שעורכת דינו שוב לא התייצבה.[154]

קריאה בהחלטות בית הדין בעניינו של ק"פ מעלה כי לדבריו הוא אזרח מאלי, אבל מאחר שאין בידיו מסמכים המאשרים זאת – רשויות מאלי מסרבות להכיר בו כאזרח.[155]

בדיון שהתקיים ב-11 באפריל 2022 הסביר ק"פ את הקושי להוכיח את אזרחותו ושפך אור על ניסיון רשות ההגירה להרחיק אותו:

"רצו לקחת אותי לבן גוריון לפני שבועיים. אמרו לי שהם צלצלו למאלי ואמרו להם שאני לא משם, וחברת הטיסות ביטלה את הטיסה שלי בגלל זה שהם אומרים שאני לא משם. בגלל שיש לי בעיה במאלי. אני לא מקונגו. ***אני רוצה ללכת לשם, אבל בגלל שעבר הרבה זמן אין לי שם אף אחד. בגלל שאני כאן אין לי דרך להוכיח את הזהות שלי. אין לי דרך ליצור קשר עם אנשים בחוץ.*** *כל הזמן ניסיתי להשיג מסמכים. אני לא יודע אם אני אצליח גם בעוד זמן מסוים להוכיח שאני ממאלי.* ***אני רוצה לצאת למדינה שלי, אני כאן שבעה חודשים.*** *אם אהיה בחוץ אני אנסה להשיג מישהו מפה. זה קשה."*[156]

גם בדיון הבא שהתקיים בעניינו לא נכחה עורכת הדין של ק"פ, והוא הסביר מדוע לא יצא מישראל לפני שנעצר:

"...אמרתי אתמול שעזבתי את ארצי כי רציתי לעזור לאימא שלי, אבל אין לי כרגע קשר אליה, הפעם האחרונה שדיברתי עם אימא שלי הייתה ב-2008. גם לא עם האחים שלי אין לי קשר מאז. פעם הקודמת ששוחררתי עוד לא רציתי לצאת למאלי כי אז הייתה לי בעיה, אבל כרגע אני כן רוצה לחזור. אין לי כרגע מישהו ספציפי לפנות אליו אבל אולי אם אני אצא אני אמצא מישהו בעיר תל אביב שאולי יוכל לעזור לי ליצור קשר עם המשפחה שלי. אני מנסה כל הזמן להשיג מסמך, אבל עד עכשיו אני לא מצליח."[157]

---

[154] מתוך הפרוטוקולים שנערכו ב-19 בספטמבר 2021, 10 באוקטובר 2021, 14 בדצמבר 2021, 6 בפברואר 2022, 4 באפריל 2022 ו-11 באפריל 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9164193.
[155] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-15 במארס 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9164193.
[156] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-11 באפריל בעניינו של מוחזק מס' 9164193.
[157] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-3 במאי בעניינו של מוחזק מס' 9164193.

בדיון שנערך ב-27 ביוני 2022 בעניינו של ק"פ תיאר ממונה ביקורת הגבולות צביקה ימין את ניסיונות רשות ההגירה לקבוע את מדינת אזרחותו של ק"פ:

"בהמשך לתגובה מיום 21.6.22 בשבוע שעבר עם המוחזק נערך חיפוש בנייד של המוחזק ונמצאו מספר טלפונים, מקונגו, מאלי, גבון וספרד. לא נמצאו צילומי מסמכים. אנו נמשיך להפוך כל אבן כדי לעלות על זהותו. ככל שיגבר שיתוף הפעולה מצד המוחזק סיכוי ההצלחה לכך יגדלו."

על דברים אלו הוסיף ק"פ:

"יש לי טלפון של אנשים מגבון, פגשתי אותו אבל אני לא יודע אם הוא יודע מאיפה אני. המספר של הבחור מקונגו, פגשתי אותו והוא יודע שאני ממאלי. אין לי טלפון של מישהו ממאלי. יכול להיות שבטעות חייגו אליי, אבל אם יהיה לי את המספר אני אחייג אליו אבל אם הוא לא במאלי הוא לא יוכל להשיג לי מסמכים."[158]

גם הדיון שנערך בעניינו של ק"פ ב-26 ביולי 2022 התמקד במספרי הטלפון השמורים במכשירו ובשאלה אם הוא מכיר את בעלי המספרים ומדוע לא התקשר אליהם חרף העובדה שנציגי ההגירה הוציאו אותו מתאו בכלא לשם כך. נראה כי מלבד המפגש שנערך לק"פ בחודשי מאסרו הראשונים עם נציג שגרירות קונגו – כל מאמצי רשות ההגירה לזהות את ק"פ הוקדשו לאותם מספרי טלפון.[159]

לבסוף, בתום הדיון שנערך בעניינו של ק"פ ב-2 בנובמבר 2022, אחרי שנה וחודשיים במעצר – הורה הדיין יואב בר-לב על שחרורו של ק"פ:

*"...**עסקינן במוחזק השוהה במשמורת במשך למעלה משנה** וזאת לאחר שהרחקת העורר נבעה מהעדר שיתוף פעולה מלא מצידו עם הליכי הרחקתו עת הוא סיכל את האפשרות לזהות מהי מדינת המוצא שלו. כמו כן, במהלך שהייתו של המוחזק במשמורת, המוחזק נמנע מלהשיג מסמכים או ראיות אשר יש בהם כדי להעיד על מדינת נתינותו...*

"יחד עם זאת, לפני למעלה משלושה חודשים החל המוחזק לעשות מאמצים להשגת מסמכים להוכחת נתינותו ואף שיתף פעולה עם המשיב עת יצר

[158] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-27 ביוני בעניינו של מוחזק מס' 9164193.
[159] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-26 ביולי 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9164193.

*קשר עם אנשי הקשר שנמצאו בטלפון הנייד שלו, וזאת במטרה לסייע לו להוכיח את מדינת מוצאו ולנסות להשיג מסמכים התומכים בטענתו כי הוא נתין מאלי. אף שמאמצים אלו לא צלחו, המוחזק הבהיר כי בניגוד לעבר הוא לא מעוניין להישאר בישראל ובכוונתו לצאת בתוך זמן קצר באם ישוחרר. לטענתו אם הוא ישוחרר הוא יוכל לפנות לאנשים בחוץ עימם אין לו קשר בשל שהייתו במשמורת, על מנת שיוכל לשוב למדינת מוצאו. בנסיבות אלה ובשים לב לתכלית המשמורת כפי שנקבעה בבג"ץ 8425/13 איתן – מדיניות הגירה ישראלית נ' ממשלת ישראל, **מצאתי כי יש מקום להורות על שחרור המוחזק ממשמורת.**"*[160]

היה זה הפרוטוקול האחרון שנערך בעניינו של ק"פ, ומכאן ייתכן שאכן שוחרר או לחלופין נמצאה הדרך לגרשו למאלי.

מהגר אחר שהיה כלוא במהלך שנת 2022 לתקופה ממושכת הוא **י"ק**, אזרח חוף השנהב, שהיה כלוא במעצר מנהלי-הגירתי לתקופה של למעלה מחמש שנים ממארס 2013 עד מאי 2018. ביולי 2019 שוב נעצר י"ק על ידי פקחי רשות ההגירה.

בחודשים הראשונים למעצרו האחרון נחשב י"ק על ידי בית הדין ונציגי רשות ההגירה כמי שאינו משתף פעולה עם הרחקתו, ועל כן קבעו נציגי הרשות כי ינסו להרחיקו בליווי. בדיון שנערך בעניינו של י"ק בנובמבר 2020 אמרו נציגי הרשות כי כל עוד נמשכת מגיפת הקורונה אין אפשרות להרחיק את י"ק בליווי ועל כן יש להותירו במעצר עד שישתנה המצב. בית הדין קיבל את העמדה הזאת. בדיונים שנערכו בעניינו לאורך שנת 2021 חזר קונה על עמדתו כי הוא מוכן לשוב לארצו בכפוף לקבלת מענק כספי. נציגי רשות ההגירה עמדו על כך שמענקים ניתנים לאזרחי אריתריאה וסודאן המוכנים לצאת מישראל מרצון, ולא לאנשים במצבו של י"ק – אזרח חוף השנהב שהרשות מבקשת לגרש. לבסוף, באוקטובר 2021, נציגי רשות ההגירה שינו את עמדתם והסכימו לבחון את האפשרות להעניק לי"ק מענק כספי כדי לקדם את הרחקתו לארצו.[161]

[160] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-2 בנובמבר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 9164193.
[161] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-25 באוקטובר 2021 בעניינו של מוחזק מס' 1468605.

בדיון שנערך בעניינו בפברואר 2022 אמר עורך דינו עמית סול כי י"ק מסכים לשוב למדינתו בכפוף לקבלת מענק כספי, וממונה ביקורת הגבולות הסכים לכך וציין כי מדובר בהסכמה חריגה.[162] הפרוטוקול האחרון בעניינו של י"ק נערך במארס 2022 ומהדברים שבו סביר להניח שבתום מעצר שנמשך למעלה משנתיים הורחק י"ק לחוף השנהב.[163]

[162] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-7 בפברואר 2022 בעניינו של מוחזק מס' 1468605.
[163] מתוך הפרוטוקול שנערך ב-14 במארס 2022 בעניינו של מוחזק מס' 1468605.

מתקן המעצר יהלו"ם בנתב"ג

מתקן המעצר יהלו"ם המשיך גם בשנת 2022 להיות אזור אקס-טריטוריאלי המתנהל ללא שקיפות וללא ביקורת שיפוטית וציבורית. במהלך השנה שהו במתקן 5,500 מסורבים, כל אחד לתקופה ממוצעת של 15 שעות.[164]

דו"ח ביקורת פנימי שערך מבקר המתקן, עו"ד אביהוא בן משה, באוקטובר 2022 ושרשות ההגירה סירבה לפרסם את גרסתה המלאה, העלה כי תנאי המעצר במקום קשים, וכי קיים מחסור חמור בציוד ובתרופות. המבקר הקדיש תשומת לב מיוחדת למעצרו של **ילד בן 13 שהגיע עם סבו לבקר את אימו המתגוררת בישראל, אך היה כלוא במקום שלושה ימים ולא התאפשר לו אפילו לשוחח איתה**. המבקר ציין "לא הצלחתי להבין אם עו"ס ראתה את הילד" וסיכם: "עקב הגיל הצעיר של הילד ותנאי הכליאה מומלץ שוב לבדוק את נושא התקשורת (טלוויזיה) או לחילופין לאפשר לילדים צעירים אולי שימוש בנייד שלהם כדי לסייע להם להעביר את השהות במתקן."

המבקר ציין גם שתי משפחות עם ילדים ששהו במתקן, אך לא ברור אם מדובר במשפחות שכניסתן לישראל סורבה או שמדובר במשפחות מהגרים עם ילדים ילידי הארץ שנעצרו והועברו למטרת גירוש. עם זאת, בתיאור השיחה עימן כתב המבקר: "בעיקרון הם טסים היום חזרה, קיבלו מה שביקשו. החדר שלהם לבקשתם נשאר פתוח בעקבות הפחד של הילדים מהחדר הסגור. האוכל שניתן להם לא טעים לילדים כך שבקושי אכלו. ביקשו פירות לילדים." המבקר הוסיף וציין: "יש צרכים רפואיים מיוחדים שילדים נזקקים להם כמו משחות לעקיצות של הילדים שנעקצו מיתושים ומגרדים עד זוב דם."

בסיכום והמלצות ציין המבקר: "**צריכה להתקיים חשיבת עומק בכל הקשור לתנאי ההחזקה של משפחות עם ילדים. המתקן לא ערוך להחזקת ילדים ויש לתת את הדעת על כך. מזון, תעסוקה (כולל טלוויזיה שאין) הם תנאים בסיסיים שצריכים להיות במתקן עבור הילדים.** אחת הילדות הקטנות רצתה

[164] מתוך דבריו של יוסי אדלשטיין, ראש מנהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין וההגירה בעת ביקור הוועדה המיוחדת לעובדים זרים במתקן יהלום, בתאריך2.3.2023 (מתוך https://main.knesset.gov.il/activity/committees/foreign/news/pages/02032023.aspx

תפוח כי היא לא אכלה את ארוחת הבוקר. לצערי לא היה במתקן תפוח והבאתי לילדה פירות שהבאתי לעצמי. נקודה נוספת לרכוש מזון לילדים באופן עצמאי מנתב"ג כדי שלא תיווצר מציאות של ילדים שלא אוכלים ונשארים רעבים."[165]

בחינת הנגישות להליכי מקלט במתקן העלתה כי במהלך שנת 2022 טופלו שתי בקשות מקלט שהגישו גברים שהוחזקו במתקן יהלו"ם, ושלוש בקשות מקלט שהגישו נשים שהוחזקו במתקן.[166]

[165] "דוח ביקורת: מתקן המעצר לזרים בנתב"ג אינו ערוך לקליטת ילדים", בר פלג, הארץ, 26.1.2023.
[166] מתוך מענה לבקשת חופש מידע שהגשנו בעניין נגישות להליכי מקלט במתקנים גבעון ויהלום, מאי 2022.

סיכום והמלצות

בדוח מעקב זה, השמיני במספר, כמו בדוחות קודמים ניסינו להאיר את אותן פינות אפלות שבהן זכויות האדם של מהגרים חסרי מעמד נרמסות בקלות: בתי המעצר, בית הדין לביקורת משמורת ומתקן המסורבים יהלו"ם. מרחבים המאוכלסים בקבוצות שקופות, שאין לציבור עניין לא בהן ולא בעוול שלעיתים נגרם להן. שנת 2022 הייתה אמורה לסמן את תום מגפת הקורונה, אבל בחודש פברואר 2022 פרצה מלחמת רוסיה-אוקראינה שהניעה גל פליטים שהעולם לא ידע עשרות שנים. בדוח זה הקדשנו פרק נרחב לטיפול המדינה בפליטים האוקראינים, החל במעצרם וגירושם של מהגרים אוקראינים בימים שלפני הפלישה הרוסית למדינתם, דרך דרישת המוקד להחלה של הגנה קבוצתית על אזרחי אוקראינה עם תחילת הקרבות ויישומה של ההגנה, ועד לסירובי הכניסה של נמלטי המלחמה עם הגיעם לנמל התעופה בן גוריון. בחלק השוטף העוקב אחר התנהלות בית הדין לביקורת משמורת מצאנו שיפור מסוים בערנות הדיינים למקרי סחר ועבדות. יחד עם זאת, חרף פעילותנו בשנים האחרונות להעלות את המודעות של דייני בית הדין לביקורת משמורת לקושי הרב של כלואים מתמודדי נפש בהתנהלות מול בית הדין נראה בבירור שהדיינים ממעטים להפנות בקשות לייצוג ללשכה לסיוע משפטי, גם כשמדובר במהגרים שאינם מזוהים ומוחזקים שנים ארוכות במשמורת. זאת, למרות ההסכמה של המדינה לכך שכלואים שאינם מסוגלים לייצג את עצמם עקב קשיים נפשיים, יוכלו לקבל ייצוג מהלשכה לסיוע משפטי. מעצרם של מבקשי מקלט בזמן ההמתנה לקליטת בקשת המקלט על ידי רשות ההגירה – הינו מחדל של ממש הפוגע אנושות בנגישות להליכי מקלט בישראל וחושף מבקשי מקלט למעצר ולגירוש. גם השנה נראה שחירותם של מהגרים ומבקשי מקלט נגזלה בקלות רבה מדי, וזאת למרות תשומת הלב התקשורתית הרבה שהופנתה לפליטים האוקראינים.

אי לכך, אנו שבים וממליצים:

1. לקבוע תנאים ייחודיים לשחרורם של כלואים שלא ניתן להרחיקם עקב נסיבות שאינן בשליטתם דוגמת היעדר טיסות זמינות או סיבות טכניות אחרות.

2. לצמצם את תקופת כליאתם הממושכת של מהגרים שמדינת מוצאם לא ידועה ואין אופק להרחקתם.

3. להרחיב את שיתוף הפעולה עם הלשכה לסיוע משפטי, הנכונה לייצג מהגרים שאינם מסוגלים לייצג את עצמם מול בית הדין לביקורת משמורת. בהקשר זה על הדיינים להקדיש תשומת לב מיוחדת למתמודדי נפש במעצר.

4. להימנע ממעצר של מבקשי מקלט כל עוד בקשותיהם למקלט תלויות ועומדות.

5. להבטיח שלא יגורשו מהגרים שחייהם עלולים להיות בסכנה במדינת מוצאם, ובכלל זה מסורבי כניסה, מבלי שניתנה להם האפשרות למצות את הליכי המקלט בישראל.

6. להבטיח תרגום מקצועי ואמין בשימועים מול ממוני ביקורת הגבולות ובדיוני בית הדין, כמו גם לוודא הנגשה שפתית של כל המידע הרלוונטי לרבות הליכי המקלט.

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
TEL AVIV